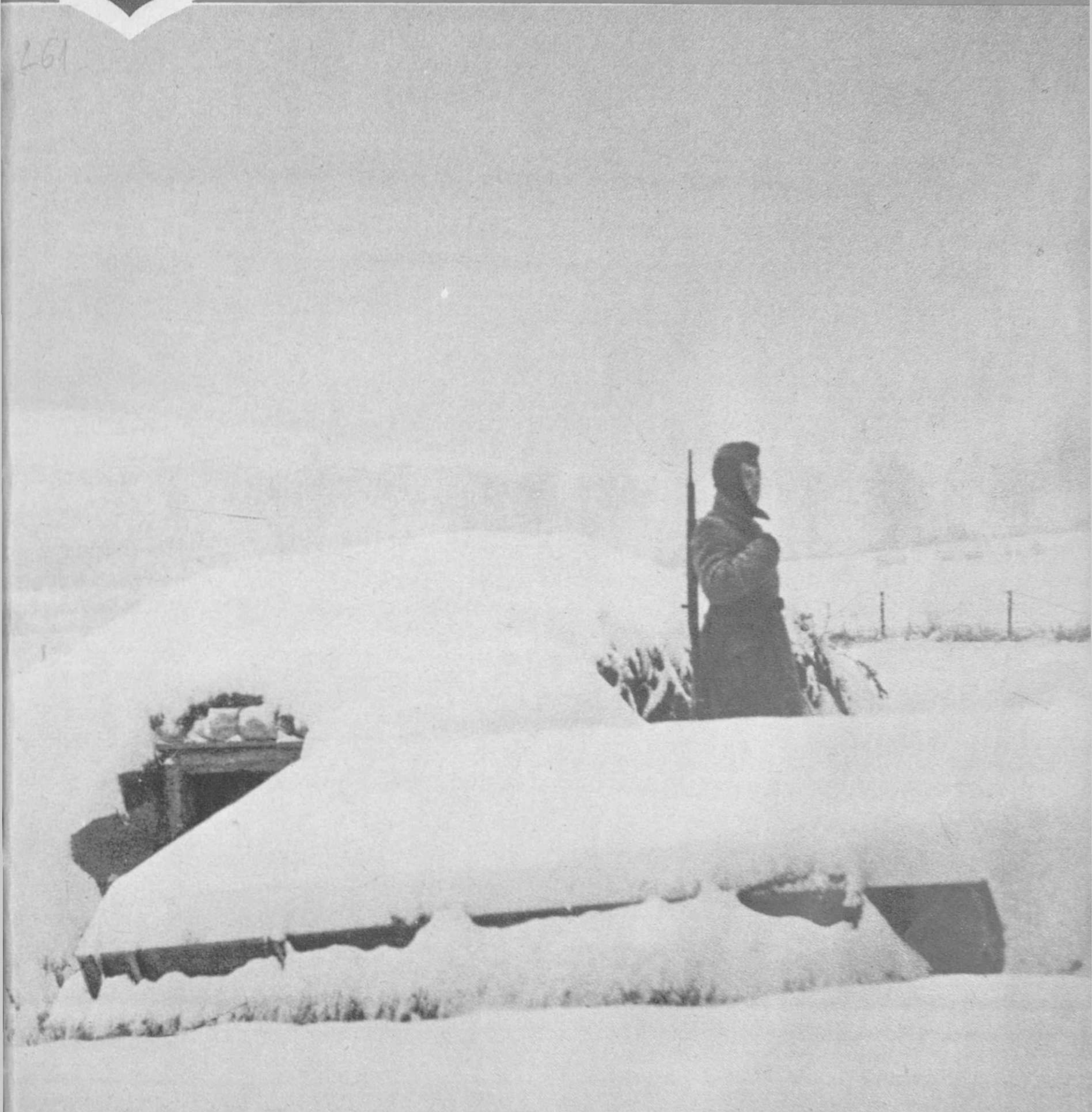

SLOVENSKO DOMOBRANSTVO

LETO I
ŠTEVILKA
13

261

Na straži za domovino.
Für die Heimat auf Wache.

Foto Pavlovič

V JAH

V januarju so komunistične tolpe doživele do sedaj najhujše poraze. Vojno poročilo javlja: »V čistilnih akcijah pod vodstvom des Höheren SS- und Polizeiführers Alpenland so komunisti utrpeli na področju Toplice—Žužemberk hude izgube. Našteli so čez 2300 mrtvih razbojnikov, 1500 ujetnikov in zajeli večji plen.« — V tolpah sta zavladala preplah in malodušje celo pri partijcih. Še hujše gorje prinaša rdečim zima. Domobranci, idejno, pa tudi gmotno dobro preskrbljeni, so kljub snegu in mrazu stalno za petami begajočih in v boju razkropljenih tolovajskih skupin. — Slike nam prikazujejo pohod domobrancev daleč v rdeče področje, kjer so zasedli važne strateške položaje.

1. Domobranci so kljub snegu in mrazu stalno na pohodih.
Auch der hohe Schnee kann den Einsatz der Landeswehr nicht verhindern.
2. Smučarska izvidnica ima v akcijah važno in odgovorno nalogo, da pregleda položaj.
Ein Spähtrupp auf Brettern erkundet Feind und Gelände.
3. Kadar je potrebno, nastopijo minometalci, da preženejo komuniste.
Wo es notwendig ist, werden Granatwerfer eingesetzt.

4. Za minami zaregljajo še težke strojnice in s svojim gostim ognjem očistijo teren.
Maschinengewehre bestreichen das Gelände.

5. Potem domobranci hite na vzpetino, od koder so pregnali sovražnika. Pot je strma, zaraščena in zasnežena. Zato smučke na ramena in hajd naprej!

Eine Höhe wurde genommen — der Feind vertrieben. Steil und verschneit ist der Weg. Da müssen die Bret-

JANUAR 1945

IM JANUAR

Der Januar 1945 brachte den kommunistischen Banden die größten Verluste. Der Wehrmachtsbericht meldete: »In den Säuberungskämpfen im Raume Toplice—Seisenberg unter Führung des Höheren SS- und Polizeiführers Alpenland erlitten die Banditen erneut schwere Verluste. Über 2300 feindliche Tote wurden gezählt, 1500 Gefangene und umfangreiche Beute eingebracht.« Unter den Banditen herrscht Angst und Kleinmut. Dazu kommt die Not des Winters. Die Landeswehr aber verfolgt trotz Schnee und Kälte die flüchtenden Banditen, drang tief in das Gebiet der Roten ein und besetzte wichtige Positionen.

1. Brez žrtev ni zmage! — Zdravnik je vedno pripravljen na pomoč.

Ohne Opfer kein Sieg. Der Arzt ist immer bereit zu schneller Hilfe.

2. Izvidnice, ki so hitele naprej, krijejo z zasedami napadajoče. Pri mlinu so našle dobro kritje.

Ein MG. sichert an einer Mühle die Kameraden vor hinterhältigen Angriffen.

3. Naporna je pot čez zamrznjene jarke, toda domobranec premagava vse.

Vereiste Stellen müssen überwunden werden.

4. Strelska veriga je dospela do vrha. Pri znaku za naskok so bombaši z ročnimi granatami uničili trdovratno rdeče gnezdo.

Bis auf Wurfhöhe kamen die Schützen an das Banditennest. Jetzt wird es mit Handgranaten »eingedeckt«.

5. — in v jurišu razpodili bežeče tolpe.

Ein Sturmangriff zersprengt die flüchtenden Banditen.

Foto Pavlovčič

Ljubla k dor go IM HE

1. Domobranci z veseljem čistijo vasi komunističnih tolp. Radostno utriplje domobrancu srce, ko stopi v rodno vas, iz katere so ga pregnali rdeči izkoreninjenci.
Mit Freude säubert die Landeswehr die Dörfer von kommunistischen Banden. Bewegten Herzens betritt der Landeswehrmann sein Heimatdorf, wo eben noch die Roten hausten.
2. Najsrečnejši trenutek je snidenje z materjo. Po toplem objemu se prične vesel razgovor.
Der schönste Augenblick ist das Wiedersehen mit der Mutter. Nach inniger Umarmung berichten sie einander vom Erlebten.
3. Nekdaj kmečki fant — danes domobranec — ne pozabi svojega dekleta v domači vasi. Pri njej se najprej oglasi.
Einst Bauernbursche — heute Landeswehrmann. Er hat nicht seine Braut vergessen. Sein erster Besuch gilt ihr.
4. Kadar so domobranci v vasi, je pod staro lipo spet veselo kot nekdanj. Staro in mlado prihiti in se zbira okrog domobrancev.
Wenn die Landeswehr im Dorf ist, geht es unter der alten Linde wieder lustig zu.

ima IMATDORF

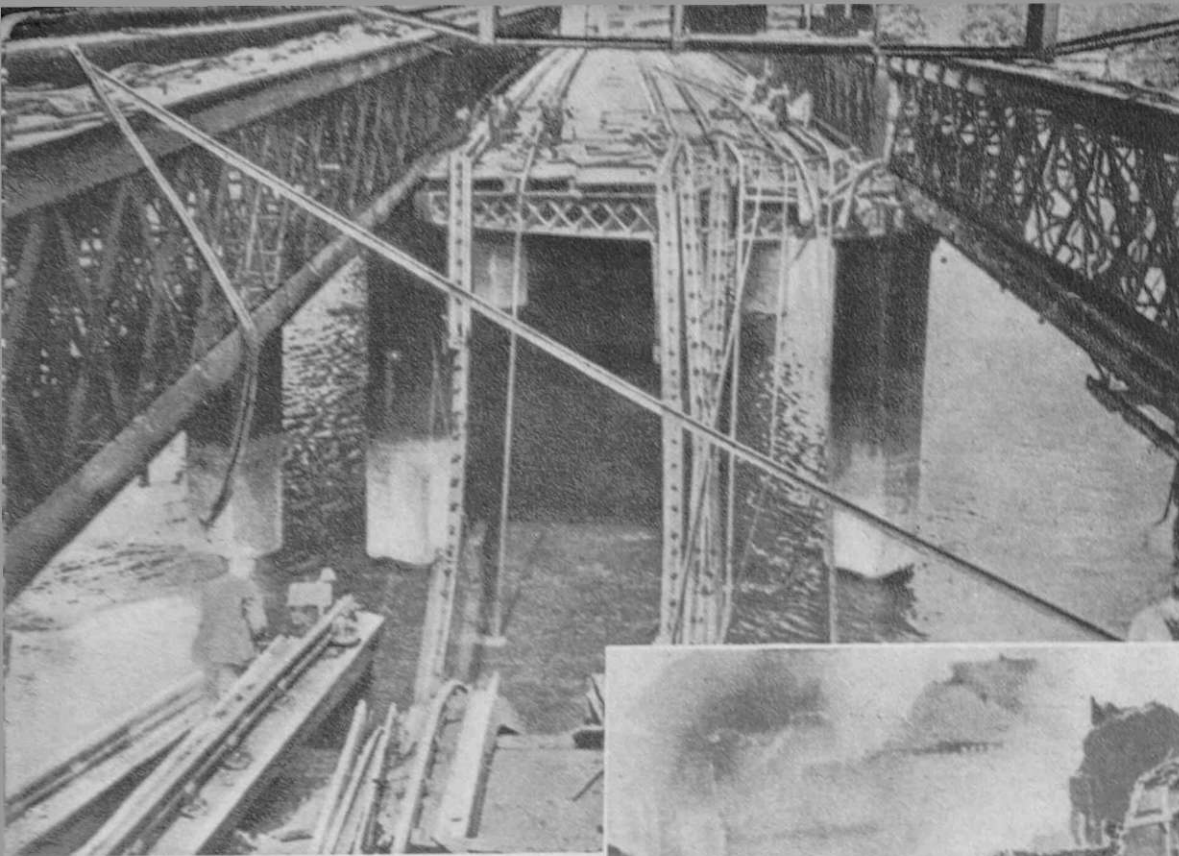

1. Tako komunisti „osvobajajo“ slovenske vasi.
So „befreien“ die Kommunisten die slowenischen Dörfer.
2. Peč, na kateri se je v zimskih večerih grelo toliko rodov, je zametal sneg.
Einst gab dieser Ofen vielen Generationen hindurch seine wohlige Wärme. Nun zeugt er von der Vernichtungswut der „Befreier“.

3. Kmečka hiša, v katero je stopila komunistična noga, je oropana in požgana; le gole stene so priče njihovih hudobij. Tudi sneg ne more zakriti komunističnih zločinov.

Ausgeraubt und abgebrannt zeugen die kahlen Wände von den Taten der Roten. Selbst der Schnee verdeckt nicht die Schandtaten der Banden.

V-orožje uspešno deluje Unsere V-Waffen wirken

Neprestano bombardiranje južne in deloma tudi severne Anglije z V-orožjem povzroča v Angliji veliko škodo. Prometne poti so stalno prizadete. — Slika, ki je posneta po nekem angleškem listu, nam kaže Hungerfordov most v Londonu, ki je bil ob eksploziji V-orožja popolnoma razdejan.

Das andauernde Bombardement Süd- und zum Teil auch schon Nord-Englands durch unsere V-Geschosse richtet dort fortlaufend große Schäden an. Vielfach werden auch die Verkehrswege empfindlich getroffen. — Unser einer englischen Zeitschrift entnommenes Bild zeigt die Hungerford-Brücke in London in der Nähe der Charing-Cross-Station, die durch die Explosion eines V-Geschosses völlig zerstört wurde.

(Scherl-Bilderdienst, Auslandsfoto)

Učinki V-izstrelkov na London in južno Angleško so uspešni. Značilen primer za to je posnetek po nekem angleškem dnevniku, ki nam prikazuje velika razdejanja v londonskem mestnem delu Westminsteru.

Ein eindrucksvolles Bild hierzu vermittelt unser einer englischen Zeitschrift entnommenes Foto, das die schweren Zerstörungen im Londoner Stadtteil Westminster zeigt, die durch ein V-Geschoss verursacht wurden.

(Scherl-Bilderdienst, Auslandsfoto)

Od velike zimske bitke na zapadu Von der grossen Winterschlacht im Westen

Ujete Amerikance vodijo v taborišča.

Gefangene Nordamerikaner werden ins Sammellager abgeführt.

SS-PK-Kriegsberichtler Büschel (Sch)

Odlikovanje najhrabrejših Auszeichnung der Tapfersten

Po ukazu Führerja je poveljnik dopolnilne vojske Reichsführer SS Heinrich Himmler podelil 81 možem, ki so se zbrali v neki mestni zbornici v južni Nemčiji, odlikovanja — zlate zaponke. Ti vojaki so se borili že najmanj po petdesetkrat s sovražnikom na nož.

Im Auftrage des Führers überreichte der Befehlshaber des Ersatzheeres, Reichsführer SS Heinrich Himmler, an 81 Angehörige des Heeres und der Waffen-SS, die im Saale des Rathauses einer süd-deutschen Stadt angetreten waren, die Nahkampfspange in Gold. Jeder von diesen tapferen Soldaten hat mindestens fünfzigmal Aug in Aug im Nahkampf dem Feinde gegenübergestanden.

SS-PK-Kriegsberichtler Ege (Sch)

»BOREC, ZGLED POGUMA IN JUNAŠTVA«

Pretekli torek so na vojaškem pokopališču v Kranju pokopali šest nemških borcev, ki so padli junaške smrti v boju s komunističnimi tolpami na Dolenjskem. Med njimi je bil tudi med slovenskim domobranstvom poznani vnet protikomunistični borec stotnik Schumacher. Njegovo ime bo ostalo v zgodovini slovenskega domobranstva zaradi njegovega dela v spominu na čase, ko se je slovenski vojak boril ob strani nemškega proti boljševizmu na slovenskih tleh.

SS-Obergruppenführer, General der Waffen-SS und Polizei Rösener je ob grobu padlega častnika spregovoril med drugim o pokojniku naslednje besede:

„V tej uri se zahvaljujem vsem možem, ki jih nesemo v grob, za njihov junaški nastop v boju proti Izvržkom človeštva. Dali so največjo žrtev: svoje življenje. Brez žrtev ni miru, mir si je treba priboriti. Vsi živi pa morajo tem mrtvim svojim tovarišem biti za njihovo žrtev hvaležni, morajo biti prav tako pripravljeni, da tudi sami v tem hudem boju žrtvujejo.

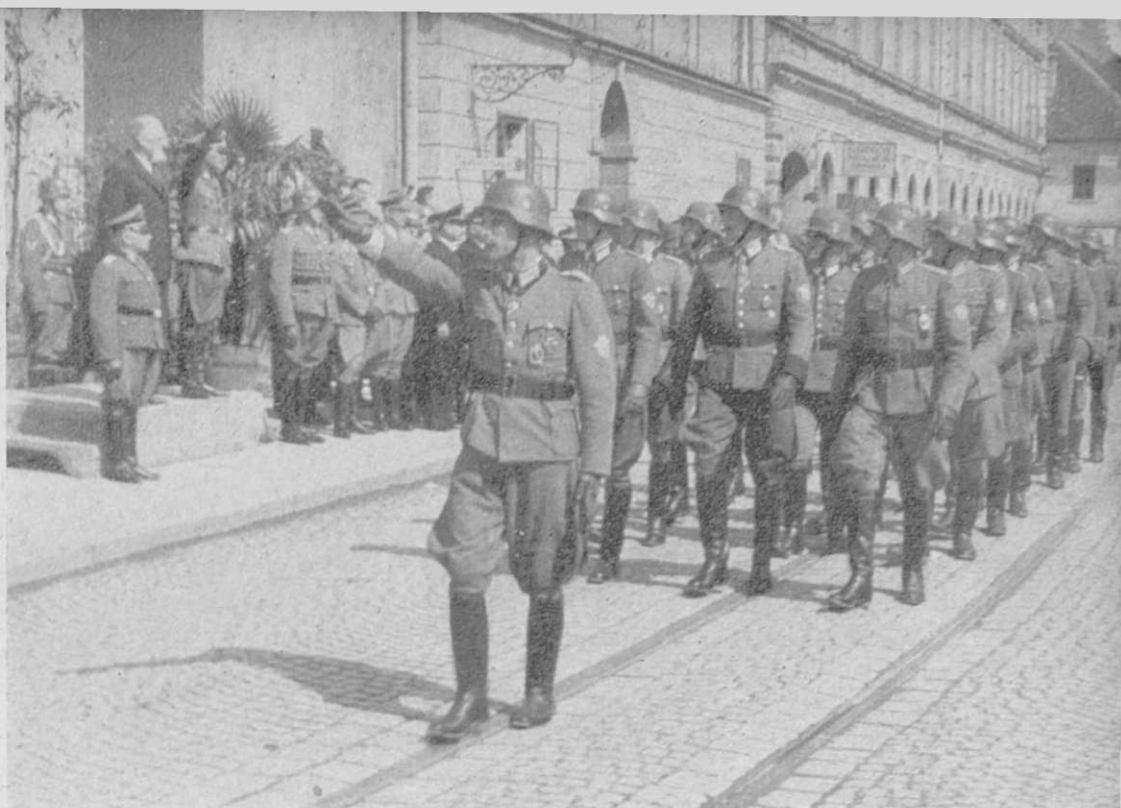
V boju je padel stotnik varnostne policije Wilhelm Schumacher. Leta 1943 sem mu poveril ustanovitev slovenskega domobranstva. To nalogo je v kratkem času izpolnil. V začetku maja 1944 sem ga postavil za vodnika neke bojne skupine. Naloge, ki so mu bile postavljene, je vedno zadovoljivo rešil. Njegovi uspehi, ki jih je od maja 1944 pa do današnje smrti dosegel, so edinstveni in zgledni. Bil je nadvse vnet borec, ki se ni menil za svoje življenje.

ki vedno stremi naprej: Zgled poguma, junaštva in napadalnosti.“

Stotnik Schumacher je padel prav ko je reševal ranjenega domobranskega častnika. Tako nam je s svojo požrtvovalnostjo, pogumom in vztrajnostjo vsem zgled pravega borca — junaka!

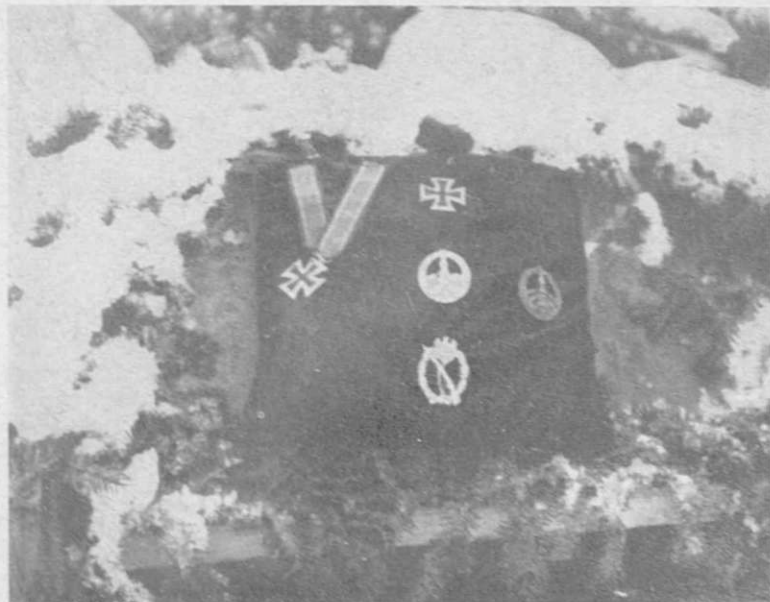
Stotnik Schumacher pred pohodom.
Hptm. Schumacher vor einem Einsatz.

Stotnik Schumacher na čelu nemških častnikov pri defileju 20. 4. 1944 pred Höheren SS- und Polizeiführer SS-Obergruppenführer General der Waffen-SS und Polizei Rösener
Hptm. Schumacher an der Spitze der deutschen Offiziere beim Vorbeimarsch am 20. 4. 1944 vor dem Höheren SS- und Polizeiführer SS-Obergruppenführer General der Waffen-SS und Polizei Rösener

SS-Obergruppenführer und General der Waffen-SS und Polizei Rösener poveljuje v svojem govoru zasluge pokojnega stotnika.
SS-Obergruppenführer und General der Waffen-SS und Polizei Rösener würdigt in seiner Rede die Verdienste Hptm. Schumachers.

Po smrti so pokojniku podelili srebrno odlikovanje za zasluge v boju proti komunistom.
Nach seinem Tode wurde ihm das Bandenkampfabzeichen in Silber verliehen.

Proti boljševiški

borei

Ze več kot četrt stoletja besni boljševizem preko našega kontinenta. Kot zavratna bolezen poskuša spodjedati vse državne, gospodarske in kulturne duhovne vrednote. Danes po 28 letih moremo deloma uvideti, kako strašno delujejo razdvajalni nauki Leninovega programa, ki se širijo kot strup med ljudi vseh dežel. Prav do najmanjše družinske celice sega to razdvajalno delo, kakor hitro se mu ponudi prilika v državi ali družabnih krogih. Sele v tej vojni pričanja del ljudi počasi spoznavati sredstva in metode, ki jih hočejo uvesti boljševiški svetovni nazor in njegovi voditelji postopoma v vseh deželah, če so le tu dobili oporo, četudi le pri nekaterih zaslepljenih. Njegovi predhodniki so hinavščina, priliznjenost in fraze zlaganega liberalizma. Njegovi spremljevalci so laž, izdajstvo, kri, lakota in beda, neresnica, sovražstvo in večno nezadovoljstvo. Njegova sredstva ostanejo brezobzirno klanje in goljufija.

Nepozabna so pustošenja, ki so jih po tragičnem koncu svetovne vojne, torej od leta 1918. povzročili v Nemčiji samo Lenin in Stalinovi pripadniki.

Cprav je povsod bešnela ognjena barka pustošenja in uničevanja, je imela tudi svojo dobro stran. Istočasno je zbudila fanatično voljo do odpora. V Nemčiji je postal Adolf Hitler vodja naraščajoče armade proti tej kugi. Z njim se je pojavil prvi borec Evrope proti boljševizmu.

Ramo ob rami se borijo z nemškim vojakom vsi narodi, ki se hočejo rešiti pred razdiralno poplavo Sovjetijo. Kdo še danes veruje na Slovenskem v varljive obljube maršala Tita? Kdo na šest federativno urejenih držav Jugoslavije in njihove samostojnosti? Ali nam nered v Južni Italiji, hudi upori v Romuniji in Makedoniji niso zadostni dokazi? Tudi tu so ljudje uvideli, da obstoji rešitev samo v fronti proti Moskvi, ki ji v Sloveniji načeljuje prezident in generalni inspektor Slovenskega domobranstva general Leon

Šele pred nekaj dnevi je svet izvedel o novem grozodejstvu boljševiške drhali. Srbski begunci pripovedujejo o strašnem pokolju v Mladenovcu. Titova drhal je besnela po odhodu Nemcev nad nedolžnimi prebivalci. Po ropanju je bilo ubogo ljudstvo nemilostno izročeno gladu in poginu. Vsak lahko torej uvidi, kako potrebno je bilo, da so se tudi na tej zemlji združile narodne sile.

Veliki in mali narodi se združujejo kot borci proti boljševizmu. Njih poteze so resne, obrazi trdi kot njih naloga. Svoje zmage so si svesti, ker se lahko zanesejo tudi na zvestobo svojega naroda.

Vojni poročevalec H. Bachmann.
Risbe: vojni poročevalec Pohle.

Rupnik. Hrabri domobranci si bodo krvne žrtve, ovekovene v Jelendolu, Grčaricah, Mozlju, Kočevju, Mačkovcu in Gornjem gradu dobro zapomnili. Tisoči najboljših so žrtvovali svoje življenje, toda žrtev vsakega posameznika stoji kakor mejni kamen na poti v lepšo bodočnost. Prisega Orlovega vrha in ona na dan Vseh svetnikov preteklega leta se glasi: »Čujte nas vsi mrtvi! Mi stojimo zvesto na straži! Držali bomo to stražo, dokler ne bo vsa naša zemlja oproščena vseh, ki so v službi rdeče sramote in izdaje lastnega brata in zemlje.«

Vsi ti so vselej in vedno pripravljeni žrtvovati vse, da obvarujejo domovino pred strahotami, ki jih mora prenašati Rusija sama že preko četrstoletja.

Vsakemu pravemu Rusu je »sveta matjuška Rusija« poleg Boga najdražji zaklad. Njegova notranjost krvavi, ko gleda milijonske žrtve. In kljub temu Rusija vstaja. Vstaja proti Sovjetom, tistim, ki so jo tako zločinsko osramotili; ona živi v vseh tistih, ki so se prostovoljno pridružili Nemčiji. Daleč od domovine morajo živeti, imajo pa neomahljivo upanje, da bo zopet prišel dan, ko bodo svoje podedovane domačije zopet zasedli in obnovili. To so borci ruske in ukrajinske osvobodilne vojske: Turkeščanci, Donski kozaki, Kubanci, Sibirci, Armenci, Georgijanci, Severni Kavkazijci in Azarbejčani. General Vlasov je njihov vodja. Oni nosijo na svojih sivih uniformah domači grb, na kučmi pa kokardo.

Stara lončarska obrt

Deklica je pripovedovala, da so glinaste posode stare preko 500 let. In zdele so se mi prav take.

Stali smo z brzostrelkami preko ram in ogledovali prostor, kjer je stal med manjšimi vrči velik, glinast lonec, že na pol preperel in prevlečen s patino. Čas ga je metalno pobarval in njegove barve so se spreminjale v luči. Deklica je bila mlada, čedna in vitka ter zaradi njenega preprostega nastopa še bolj privlačna. Poleg starih loncev se nam je zdela kot posebljena mladost.

»Ali je mogoče, da ves ta posel sami opravljate?« smo jo neverno vprašali.

»Seveda — zakaj ne? Možje so v vojski,« je odgovorila in skomizgnila z rameni, kot bi se hotela opravičiti, da mora biti kljub njeni mladosti že samostojna.

Nahajali smo se na ogroženem ozemlju in naše brzostrelke so bile pripravljene. Prav za prav smo se pripeljali v Komendo, da bi si ogledali staro lončarsko obrt. Komenda je po pripovedovanju staro središče lončarske obrti, s katero se pečajo tudi okoliške vasi. Odpeljali smo se tja, čeprav smo vedeli, da tu ni naših postojank.

Peljemo se dalje skozi vas. Tu in tam izdelujejo lonce. Na gričku je večji obrat. V to vaško lončarsko podjetje se je združilo več manjših. Maloštevilni delavci vodijo še danes podjetje. Mlada delovodkinja nas je vodila po podjetju. Tudi tu smo videli prav take starinske okretnice in peči za žganje glin, poleg pa novejše, pri katerih sta se pravkar mudila dva delavca. V veliki sušilnici visijo dolge police z razno posodo, v skladišču pa leži velika količina glin, ki jo pridobivajo iz domačih tal.

Medtem ko nas deklica vodi, daje delavcem in dekletom navodila. Njene oči vidijo vse.

Kaže nam poleg starinskih lončenih posod, ki so bile zakopane v zemlji pol stoletja, tudi lepe moderne izdelke, na katerih vedno znova opažamo izraz istega ustvarjajočega naroda, čeprav poteka njegovo umetniško ustvarjanje kot nepretrgan tok skozi stoletja.

»Sedaj izdelujemo samo preproste stvari. Ljudje potrebujejo najnujnejše, vendar vse v dovršeni, starinski in podedovani obliki. Toda lepe umetniške stvari,« tako meni mala gospodična, »homo že še izdelovali!«

Tako je stala pred nami kot narodov duh, ki vedno misli na prihodnost in z opreznimi rokami upravlja, kar so očetje ustvarili, in predaja dediščino preteklosti bodočim rodovom.

Nemški vojni poročevalec V. Schulz. — Slike: Pohle.

Ko smo prispeli v vas, je stala na cesti domača straža. Ti možje so nam povedali, da so dan prej pustošili v vasi uporniki. Bili so še razburjeni in se pripravljali, da izvrše protinapad.

Stare lončarje smo lahko našli. Vozili smo se med raztreseno posejanimi hišami. Tu in tam smo videli pred hišnimi vrati kupe še nežganih loncev. Ti vrči, posode in lonci so stali lepo razvrščeni in povezani ter so segali prav do oken. Bili so rumenosivi in še mehki, prav takšni, kot so prišli iz stroja. Skoraj se jih nismo upali dotakniti. Lončar je bil odsoten; bil je nekje na straži.

V hiši smo našli starega očeta, ki s svojimi starimi in tresočimi se rokami še vedno vzdržuje obrt. V mračnem kotu sedi pri starodavni okretnici, ki je še danes prav takšna kot pred sto in sto leti. Kolo poganja z boso nogo. Medtem oblikujejo njegove roke svežo glino, iz katere nastanejo prav take trebušaste posode, vrči in skleda, kot so jih izdelovali predniki. Rod za rodom je delal isto in vsi rodovi, ki so prebivali tu, so ravno tako uporabljali in oblikovali sivo glino.

Zanimivo je opazovati, kako je ta mokra glina pod spretnimi rokami, kakor da bi prišlo vanjo življenje, rasla in dobivala oblike.

Vrči so pestro barvani z narodnimi vzorci: rožami, listi in ornamenti. Toda »barv« ne vidiš. Posoda je siva kot glina. Šele v peči postane pisana.

Starček nas popelje k skednju za hišo, kjer stoji stara žgalnica za lonce. Žgalnica ima višino moža in je okrogla. Vanjo naložijo lonce, jo zakurijo z ogljem in zazidajo. Največja umetnost je pogoditi pravo vročino v peči, ki glino rdečerjavo pobarva, da ne razpoka, ter vedeti, kako dolgo mora ostati peč zazidana.

Kdo je kulturni?

Za današnje vojno, ko se rušijo v prah velemesta in z njimi neštevilni zakladi človeške kulture, so nekateri prerokovali »zaton« evropske kulture in civilizacije, so nekateri obupali nad ustvarjalno silo prizadetih narodov, češ da ne bodo zmožni obnove.

Kako je s to stvarjo pri nas? Tudi pri nas divja uničevalna vojna. Ne ruši nam sicer velikih mest — ker jih nimamo. Uničuje nam pa tisto, kar imamo.

Ako hočemo označiti z besedo »kultura« napredek na znanjem in notranjem področju udejstvovanja človeškega duha, to je na gospodarskem, tehničnem, znanstvenem, umetniškem, нравnem in verskem področju. — potem je na dlani, da komunisti niso samo v vprašanih kulturah nevtralni — marveč nasprotno, da nastopajo kot njih uničevalci.

Da moremo govoriti o kakšnem narodu, da je kulturni in ne samo morda, da je bil kulturni, je predvsem potrebno, da ta narod resnično živi. Kdor uničuje življenja pripadnikov naroda, je uničevalec nosilca njegove kulture. Sami kulturni spomeniki so kaj žalostna zapuščina izumrlih narodov.

Nihče v naši zgodovini še ni do sedaj zakrivil toliko smrti Slovencev kakor ravno komunistična »Osvobodilna fronta«. Štiri leta bodo kmalu minila, odkar peha OF Slovence v smrt. Kdo more danes ugotoviti število žrtev, ki jih je zakrivila bodisi neposredno ali posredno? Zaradi njenega početja visi nad nami smrt celotnega naroda kakor Damoklejev meč. Da nismo bili Slovenci v 20. stoletju že izbrisani s tega koščka zemlje, na katerem bivamo že skoraj 2000 let, je zasluga tistih zvestih sinov naroda, ki so se uprli z orožjem komunistični »osvoboditvi«.

Od domobranske krogle je padel že marsikateri »Slovenec« — komunist — uničevalec svojega naroda. Tudi morilca Laknerja niso pred sodiščem oprostili in spustili že samo zaradi tega, ker je bil Slovenec.

S tem, da domobranci preprečujejo umor naroda, ker onemogočujejo in uničujejo njegove morilce, vršijo svoje prvo in največje kulturno poslanstvo.

Za ugoden napredek kulture je potrebna določena količina tvarnih dobrin. Potrebno je primerno blagostanje vseh stanov. Kjer takega blagostanja ni, kjer je mraz revščine in bede, tam otrpnejo ustvarjalne sile človeškega duha. To smo vedeli že prej, še bolj nazorno pa nam je to resnice približala današnja vojna.

Cemu OF peha naše ljudstvo v tako brezupno revščino pod geslom »žrtve morajo biti«? Tega si ne moremo razložiti drugače, kakor da hočejo komunisti namenoma narediti iz Slovencev narod prosjakov in nemaničev, ki bi jim bilo vseeno, ali pomro od glada v čestnih jarkih ali pa na barikadah v boju za komunistično revolucijo. Strašni veletok človeškega obupa in lačnih strasti naj bi komunizmu utrl pot do oblasti nad Slovenci.

Borbena brezboštvo, ki mu je »pravičnost predsodek« (Zgodovina komunistične partije stran 165, izdal pokrajinski komitet KPS), ne more biti osnova kulturnega napredka. Z brezboštvom se podro osnovni temelji, na katerih stoji človek, družina, narod, oblast, država in seveda tudi kultura in njen napredek.

»Domobranci« ni tako slabo izbrano ime za protiboljševiškega vojaka. Ta beseda pomeni boreca, ki brani, ki varuje dom, t. j. družino kot osnovno celico narodnega organizma. Komunisti se zavedajo, da je družina izvor narodove moči in njegove kulture. Zato jo skušajo zrušiti s silo in s svojo »znanostjo«. Komunisti vedo, da je družina prva velika ovira komunističnemu družabnemu redu.

V boju domobranci za ohranitev družine kot osnovne celice narodovega organizma je vsebovan tudi že njegov resnični nacionalizem. Drevesa naroda ni brez korenike — družine. V tem pojmovanju družine je dano jedro nasprotja komunističnemu mednarodništvu.

Domobranski nacionalizem vsebuje boj za ohranitev bistvenih sestavin, ki tvorijo pojem naroda kot n. pr. med drugim tudi jezik, običaji, narodna zavest skupnosti, izročilo itd. — skratka boj za ohranitev narodne kulture.

Edina možna in koristna oblika pravega nacionalnega udejstvovanja je danes za vsakogar samo v domobranski skupnosti. Kdor hoče delati »nacionalno« mimo domobranstva, pravemu delu in boju škoduje.

Prepričani smo, da je pravično sožitje stanov »kulturnejše« — kakor pa komunistični nauk, ki pravi, »da razrednega boja ne smemo gasiti« — (Zgod. kom. part. stran 165) in ki v isti sapi trdi o staroveškem rimskemu suženjstvu, da je bilo »ob svojem času popolnoma razumljiv in zakonit pojav« (Zgod. kom. part. stran 165), namreč zakonit po zakonih gospodarskega razvoja, ki si jih je prikrojil komunizem tako, kot njemu ugaja.

Prepričani smo, da je kulturnejše, truditi se za ohranitev duhovnih in tvarnih dobrin, kot pa oznanjanje in izvajanje popolnega uničenja vsega, češ da bomo jutri zgradili nov svet na razvalinah današnjega. Iz česa bodo komunisti zgradili »nov« svet, ako so že njihove zamisli davno »stare« in so se v trezni znanosti že davno preživele?

Mislimo, da je človeška narava s svojimi slabimi in dobrimi lastnostmi postavka, ki grdo kvari ravnotežje v komunističnem računu o novem rdečem rajju na zemlji.

Komunisti vedo to iz praktične izkušnje in so zato uvedli raj s streljanjem v tilnik, z ječami, s preselitvami, z odgoni v

masah, s prisilnim delom, s koncentracijskimi taborišči itd. Pri tem so se precej »oddaljili« od pravega raja...

Prepričani smo, da je kulturnejše, ljudem prikazovati resnico, čeprav je včasih trda, čeprav včasih »v oči kolje«, kakor pa odpirati zatvornice poplavi laži in bolečnih sanjarij. OF prav za prav ne dela drugega že vsa ta štiri leta, kot da proizvaja in razpečava na debelo kopico laži. OF bega ljudi in jih drži samo še s pomočjo laži, kar jih še sploh drži.

Ljudje spregledujejo in hočejo spregledati. Na tem področju — naučiti ljudi zopet misliti in pomiriti zbegane in razdvojene duhove — vršijo domobranci važno kulturno poslanstvo. Ljudje so bolni in zastrupljeni od komunističnih laži. Da pa si želijo ozdravljenja, da si želijo svobode resnice, dokazuje njihova potreba po domobranski tiskani ali govorniki besedi. Ljudje prosijo domobranci po končanih protikomunističnih narodnih zborovanjih, naj domobranci še pridejo in naj jim še govorijo. »Še nam povejte, še nam povejte!« kličejo domobranske govornike ponovno na govorniške odre. Ako bodo domobranci odprli ljudem oči, ako jim bodo posredovali resnico in jih rešili suženjstva laži — bodo izvršili temeljno delo našega kulturnega preporoda.

Komunisti se boje svetlobe resnice. To dokazuje poskus, da bi pri nas vpeljali in prisilili Slovence h »kulturnemu molku«. V predvojnih časih so komunisti, ki jim pravimo »kulturni boljševiki«, javnost zastupili z boljševizmom v imenu znanosti in umetnosti. Oni so takrat smeli govoriti, kar koli se jim je zljubilo; ko pa je prišel odločilen čas, bi radi dosegli molk poštenih Slovencev. Ta »kulturni molk« bi bil obvezen samo za protikomunistične Slovence, komunisti pa bi smeli tem laže in tem bolj odkrito delati in uganjati svojo revolucijo.

Slovinci naj bi s svojim molkom pritrtili svoji smrtni obsodbi. Slovenci naj bi molčali na krakanje komunističnih zvočnikov. Slovenci naj bi molče prisostvovali kulturnim »prireditvam«, na katerih komunistke slovenskemu dijaku iztaknejo oči in odrežejo jezik, kot se je to zgodilo z osmošolcem Lojzetom Grozdetom v Mirni na Dolenjskem.

Slovinci niso šli na komunistične limanice, zbojkotali so »kulturni molk« ter tako ustvarili protitež poplavi komunističnega podtalnega tiska in propagande. Niso pa obstali samo pri tem, ampak so se odločili, da naj spregovori in odloči puška v naših kulturnih vprašanjih in v našem boju proti komunizmu.

Zato smo prepričani, da je vsak domobranski mislec Slovenec, od najpreprostejšega kmečkega fanta pa do univerzitetnega profesorja, od kmečkega hlapca pa do najimovitejšega gospodarja, ki daruje življenje v boju za slovenski narod in njegovo kulturo — naš največji in prvi kulturni delavec, pa naj piše znanstvene knjige, ali pa naj sploh ne zna pisati.

Da se domobranci zavedajo svojega kulturnega poslanstva med Slovenci, dokazuje tudi njihovo kulturno, prosvetno in vzgojno delo v ožjem smislu, za katerega najdejo kljub vsem težavam bojevanja še vedno dovolj časa prav zaradi svoje vne- me za tako delo. Danes lahko govorimo o domobranski književnosti, o domobranski pesmi, o domobranski glashi, o domobranski umetnosti sploh, o domobranski prosveti in o domobranski šoli. Seveda jasno je, da to delo ne more biti tako prečiščeno, kot je delo, ki ga vrši kulturni delavec v mirnem času v svoji delovni sobi. Domobranski prosvetar ustvarja v urah, ko je utrujen od boja, ustvarja s papirjem na kolenih, ustvarja sedeč v nizkem bunkerju pri slabi svetilki ali kar zunaj na prostem. Ni važno tako zelo, kaj ustvarja, bistveno je, kakšen namen, kakšno prepričanje in kakšna volja silita domobranskega prosvetarja k ustvarjanju, h kulturnemu delu.

Ako se domobranske prosvetne prireditve na deželi vršijo v preurejenih hlevih, kot je to primer na Pijavi gorici — je to krivda komunistične »Osvobodilne fronte«, ki je požgala prosvetni dom in še toliko drugih po slovenski zemlji. Prav tako je krivda zločinske »Osvobodilne fronte«, da slovenski otroci nimajo več šol, ki jih je ljudstvo zgradilo s tolikimi stroški in s toliko ljubeznijo.

Domobranci se dobro zavedajo, da morajo Slovence ne le obvarovati zunanega boljševiškega suženjstva, ampak da morajo obvarovati Slovence tudi duhovnega uboštva, ki ga prinaša s seboj boljševizem.

Domobranci se dobro zavedajo, da so v sedanjem boju oni branilec kulture, da njihova puška kulturo ščiti in ne uničuje in da bo samo domobranska puška obvarovala slovensko kulturo pred zatonom v uničenje in pozabo.

Prav je, da enkrat jasno povemo, kakšno je naše stališče do tistih »kulturnikov«, ki še danes gledajo in trpijo, da se v slovenski javnosti nemoteno širijo in propagirajo dela kulturnih boljševikov. Domobranci, ki stojimo v najhujšem ognju boja s komunizmom, zahtevamo, da se enkrat za vselej ta stvar v slovenski kulturni javnosti razčisti. Ako pride domobranci v javno knjižnico in mu tam ponujajo dela kulturnih boljševikov, je to žalitev in sramota za vso slovensko protikomunistično javnost. Pravico imamo, da zahtevamo, da izgine iz javnosti vse, kar spominja na kulturni boljševizem, in prosimo tiste, ki se čutijo pred zgodovino in pred narodom odgovorne, da se za to stvar zavzamejo.

Komunisti nam lahko uničijo zunanje oblike naše kulture, lahko nam podro in požgo šole, vasi, trge in mesta — toda domobranske misli ne bodo poteptali. Sila te misli bo pripomogla, da si bomo obnovili svoj, slovenski svet.

Sušteršič Mirko.

ŽIVLJENJE IN DOMAČIJO – ZA DOMOVINO

Narednik Samo Gregorc je včeraj zvedel, da se je doma na Griču nekaj zgodilo. Samo to in nič drugega. Povedal mu je to domobranec iz njegovega voda. Da ga je iskala neka ženska, je dejal, priletna, črno oblečena, zgovorna, s culo pod pazduho in da je imela nekaj važnega povedati... To je bilo vse. Ni si mogel misliti, katera bi to bila, skoraj vse stare ženske, ki pridejo s hribov, iz republike, so si površno ena drugi podobne, zato Samo ni mogel uganiti niti približno.

Samo sedi pred hišo, koder ima njegov vod stalno zasedo. Danes se je ogrelo, čeprav je še veliko snega. V bleščeči sneg gleda, v sonce po cesti, koder prihajajo sani. Kraguljčki cingljajo, sneg se topi v toplim opoldanskem soncu, tako toplo je tu v tem prisojnem zatišju, kjer je poleti stala klopa v senci. Komaj malo se še spominja vročega poletja, tako je to daleč.

Katera bi bila?... Samo sedaj niti ne misli toliko na tisto žensko, kakor na novico, na tisto, kar se je bilo zgodilo. Sinoči ni zatisnil očesa. Pred polnočjo je bil dežurni. Prečital je bil poglavje v novi knjigi, več ni mogel. Potlej je prebiral razglednice, ki jih je prejel v tem času od vseh strani. Nič zanimivega ni mogel najti na njih. Same neumnosti. Pozdravi in podpisi mladih ljudi, tovarišev in prijateljic, ki vsakega izmed njih pozna bolje kakor le eden med njimi njega. Ne, njega ne poznajo, imajo ga za veseljaka in lahkoživca, ki je vedno dobre volje. Menda ga res nočejo videti drugače, ko takrat, kadar je v veseli družbi. Tudi vedo, da je hraber. Dober borec da je, se o njem menijo domobranci, kadar ga ni zraven. A to gotovo le zato, da bi si pridobil srca mladih deklet, najlepših, ki ljubijo samo junake...

Kako zelo se motijo vsi! To ve samo on, a jih noče prepričevati o tem, rekoč, bodo sami videli, da ni bil tak. Tedaj, ko ga ne bo več med njimi.

Samo si je prižgal cigareto, da bi pozabil nekaj, kar mu raztresa te drobne misli in meša spomine. Prijetno, počasi, s stisnjenimi ustnicami je pihal dim, rumenkasti prah, tja nekam proti soncu in svaljal zlomljeno vžgalico. Po cesti so spet pridrcale sani. Pred hišo so se ustavile. Dva domobranci na njih, v belih kožuhih sta stopila na gaz in se zadovoljno pretegnila. Samo ju je spoznal.

»Ti, Gregorc, baš tebe iščeva,« je nekoliko zaneseno izgovoril višji narednik Malnar in pokazal svojemu spremljevalcu, naj mu sledi. Drugi je bil aktivec, črnih las in zamišljenih oči. Samo

je že vedel, kako se piše, pa je pozabil. Sicer pa je vseeno. Zavila sta po stezi k njemu. Niti pozdravil ju ni, samo nasmehnil se je. Koliko ljubše bi mu bilo, če bi bil sam!

»Ne bodi vendar kakor kak maček! Greš z nama, ne?« Malnar si je slekel rokavice. Po kratkem premolku je Samo odgovoril:

»Najbrž ne bom šel, kam sta pa namenjena?«

»Cisto gotovo boš šel, samo če ti povem, kam sva namenjena.«

»Kaj bi bilo vendar takega?« je mirno in nepomembno vprašal Samo.

»Govorite vi, gospod poročnik, saj vem, da bo šel!« Malnar se je nasmehnil.

»Torej,« je pričel mladi poročnik, »z nama boš šel, to je jasno. Gremo v mesto, čestitat stotniku Leskovcu...«

»Stotniku?« se je začudil Samo in se zravnaval na klopi.

»Sem rekel, da boš začuden,« je hitel Malnar. Lahko boš čital v današnji naredbi. »Povišan je!«

»Ždaj pa se brž odpravi, ker se mudi, če hočemo kmalu nazaj.«

»Ne morem,« je odgovoril Samo, ko si je premislil.

»Ah, saj te vendar poznam!« je silil Malnar. »Ne daj se prositi. Kaj bi si tudi mislil stotnik o tebi, če te ne bi bilo z nama.«

»Tega ne vem, samo prosil bi vaju, da mu čestitata tudi v mojem imenu; recita, da nisem mogel z vama.«

»Pa zakaj vendar?« je nejevoljno vprašal poročnik.

»Bolán sem,« je kratko odvrnil Samo.

»Že zopet kakšna ljubezen!« ga je brž vščipnil Malnar.

»To bo narobe. Od ljubezni nisem bil še nikoli bolán. Če bi bil, bi ne sedel tu na soncu sam. Bi si že poiskal družbe.« Samo je vrgel ogorek v sneg.

»Prosil te ne bom, kakor veš, lahko pa se kesaš. Na svidenje.«

»Ze sta bila na saneh.«

»Oprostita in tisti prošnji ugodita. Na svidenje!«

Cin, cin, cin...

Lagodno so zdrčale sanke za iskrim konjem. Samo je gledal za njima, kako sta se odevala v debelo odejo. Malnar je zatikal bič. Kraguljček je pel čedalje dlje in naposled utihnil. V snegu, na beli, ozorani gazi se je razgubil njegov srebrni glas. Izginila sta za ovinkom.

Samo ve, da je storil najbolje in niti malo se ni pokesal. Nič zato, če jih bo novi stotnik pogostil z likerjem in jim bo ponudil najboljših cigaret, kolikor se bo komu zljubilo kaditi.

Samo ne more. Tudi bi ne šel čestitat zaradi likerja in cigaret. Nekaj ga nadleguje, tista bežna vest o nečem, kar se je zgodilo.

Zdaj se je domislil na dom in Grič, na očeta, na mater, na sestrico, ki mu bo spletla bele volnene nogavice. Samu se zdi, da je doma v hiši. Prav taka je ta hiša, kakor je bila, nič se ni spremenilo v teh dolgih mesecih, ko je moral z doma. Miza stoji sredi hiše, velika rjava javorjeva miza, morda pogrnjena z belim prtom. V kotu so jaslice, ki jih bodo sedaj za svečnico razdrli, oče sedi na zapečku in lista po koledarju. Milka sedi na klopi, vsa je v delu, ki ji gre hitro od rok. Klobčiči rumenkaste volne so v škatli, od koder se odvíja debela nit k njenim rokam, ki nikoli ne mirujejo. Milka misli nanj, na brata, vedno. Posebej še, ko plete zanj nogavice! To Samo dobro ve. Tolikokrat prejme drobno pismo, v katerem mu vedno tako lepo piše, naj se varuje za božjo voljo, naj vendar pomisli, kaj ji pomeni. Edini je. Tudi materi in očetu je vse na svetu. To je jasno, le on si noče sam pri sebi tega priznati. Nerad premišlja o teh stvareh in smilijo se mu doma, ko mislijo, kakšen revež je. Denar mu pošiljajo od doma, čeprav nikoli ni prosil zanj. Saj ima svojega dovolj. Zebe ga ne in lačen ni. Kljub temu mu mati vedno, kadar le more, pošlje kakšen priboljšek. Nevarno pot morajo preromati te dobrote, skozi toliko partizanskih zased...

Ah! Preveč skrbe zanj. Zdi se mu, da jim ni dovolj hvaležen. A kaj more, on je vojak, domobranec. Vse stori, kar le more, ne samo za dom, za domovino! Kaj hoče kdo še več od njega! Zivljenje? To je na kocki vsak dan in vsako uro.

In če nekoč res pade? Koliko je že padlo njegovih dragih prijateljev, domobrancev, tovarišev do smrti, s katerimi je prebil marsikak grenki trenutek! Kaj bodo rekli oče in mama in Milka? Njemu se zdi, da bi umrli od žalosti. Cigav bo potem dom, tista lepa domačija na Griču, kamor se prav zdaj upira sonce, da kaplja od strehe... Hiša je polna zlate svetlobe, topli žarki se igrajo na Milkinih lasih. O, da bi spet enkrat videl dom!

S silo se je otrešel teh sladkih sanj, zamižal je in skoraj zaspal.

Proti večeru je sklical zbor. Domobranci svojega voda je govoril o disciplini, kakor mu je naročil komandir. Potem je poklical v sobo deseterje, jim izročil gesla in razpored straže. Ordonanc mu je prišel povedat, da ga zunaj čaka neka ženska. Samo se ni prav nič domislil, sedel je za zapeček in pričel čitati časopis. Ordonancu je naročil, naj jo privede noter.

Stara je vstopila in vljudno pozdravila. Ozrla se je po mizi, polni papirjev, potem pa pogledala ordonanca med vrati.

»Na peči je gospod narednik,« ji je pojasnil ta in zaprl vrata. Ta čas je Samo opazoval žensko in je ni mogel spoznati.

»Ti si Gregorčev?« je žena preprosto vprašala.

»Da, Katra! Glejte, ko ste spregovorili, sem vas spoznal.«

»Jaz sem Katra, da...«
»Sedite in odložite tisti cekar. Se boste malo pogreli. Sem slišal, da ste me iskali in da imate nekaj zame. Saj ste vi, ne? Samo je vtaknil roke v žep in pričakoval odgovora.

»Ne bom sedla, moram dalje,« je hripavo odgovorila stara žena. »Le povedala bom, kar so mi naročili.« Pokašljala je in boječe pogledala mladega fanta, ki ji je živo zrl v obraz. Njuna pogleda sta se srečala, Katra njegovega ni mogla prenesti. Povesila je glavo in potočila solzo.

»Kaj je, Katra?« se je zdržnil Samo. Katra je odložila culo, zaihtela in sedla na klop.

»Ubogi fant!« je kriknila. Samo je počepnil, da ji je videl v obraz. Razburjeno je vprašal:

»Kaj je z mamó? Govorite, žena!«
»Vse bom povedala.« Katra je privlekla iz cekarja v rdečo ruto zaviti hleb kruha.

»Na, to so dali mati,« mu je izročila. Z ruto si je obrisala oči.

»Torej ni nič hudega? Je Milka tudi doma? In oče?«
Katra je zakašljala in počasi pričela.
»Oče in mati so pri meni, v Dolini, Milka pa ne vem kje. Rdeči so jo odpeljali, nobeden ne ve kam...«

»Kaj je doma?« jo je nestrno prekinil Samo.

»Doma?... Doma je vse preč! Prišli so v sredo rdeči. Cela brigada. V mraku so obkolili hišo in povedali starima, naj se odpravita, kamor vesta in znata. Milka se je skrila na podstrešje in čakala, kaj bo. Stara sta mogla odnesti s seboj le nekaj malega. Priganjali so ju, naj se brž odpravita, ker da bodo hišo zažgali. Materi je prišlo slabo. Omedlela je sredi hiše, ko je jemala s stene Marijino podobico. Milka, ki je vse natanko slišala, je planila po stopnicah v vežo, potem pa v hišo, prav pred komisarja. Pokleknila je predenj in ga prosila, naj ju pusti in naj njo vzamejo. Tedaj se je oglašil eden med hudiči, drugače ne morem reči: »To prasico je treba tudi zaklati!«... Brž sta jo prišla dva rdeča in jo odvedla skozi vrata iz hiše. Mati se je ta čas osvestila.

Potem so šli, vaši, mislim, oče in mati.« Katro je spet pripeljal kašelj. Samo se je zdržal vsakega začudenja, le priganjal jo je.

»Kako je bilo potem?«

»Potem so hišo izropali, pobrali vse in naložili na pet voz. Živino so privezali za vozove, prašiča pa so kar v hlevu ustrelili. Kmalu je začelo goreti. Najprej kozolec in pod, potem pa še kašča in hiša. Pri oknu sem sedela in treslo me je, da nikoli takega. Na Griču pa je vse gorelo... vse, prav vse. V hiši je bilo svetlo kakor podnevi. Strah me je bilo. Čez uro nato je nekdo potrkal na vrata. Bila sem na peči in molila sem rožni venec. Trikrat sem se prekrižala. Zdaj je vrsta na meni, sem dejala. A trkanje ni bilo močno, tudi sem slišala vzdihljaje. To ne bodo hostni, sem rekla, preveč so z maniro. Zlezla sem s peči in šla odpirat. Bila sta — oče in mati, tvoji starši. Zdaj so pri meni. Opomogla sta si nekoliko od strahu in groze. Tu, so mi dejali, naj ti nesem ta hleb in povem, kako je bilo.«

Samo je gledal skozi okno, vzravnan, roke v žepih. Še nikdar ni nobene zgodbe tako napeto poslušal kot to. Komaj se je pre-magoval.

»Tako, Katra. So še kaj naročili?« je brezvočno vprašal.

»Nič.«

»Nič,« je ponovil Samo. Stisnil je zobe in premeril sobo.

»Zbogom,« je dejala Katra.

»Zbogom,« je pozdravil Samo. »Pa doma pozdravite mater in očeta. Recite, da bo vse dobro.« Stisnil ji je roko.

Vrata so se zaprla. V sobi je bila tišina, po veži je slišati odhajajočo ženo. Samo je stal sredi sobe in mislil.

Zunaj je zahajalo sonce, nebo je bilo ognjeno, zadnji ostanki rdečih odsevov so se plazili po obletelih smrekah. Večerilo se je. Zrak je bil vijoličast, iz hiš ob cesti se je kadilo. Samo je nemo strmел predse, na pomočena tla. Potem se je sunkoma obrnil, vzal z obešalnika suktnjo in se ogrnil. Zunaj na vratih je postal in poklical ordonanca. »Pokliči Rotuja. Dokler se ne vrnem, naj me nadomestuje.«

Zdaj se Samu skoraj ni zdelo vredno živeti. Tako malo mu je bilo za vse. Edino željo je še imel videti očeta in mater in sestrico, drago Milko, tudi pogorišče, sivi pepel, ostanke dragega doma. Sama žalost in beda. A mora, vse to mora videti. Storil bo tako, kakor se je namenil.

Nadporočnik ga je svaril, naj se ne podaja sam v tako nevarnost. »Sicer pa, če moraš, pojdi, jaz ne branim. Stori, kakor najbolje veš.«

Samo se je zahvalil, pozdravil in odšel. Zvečer se je odpravil na pot. »Če hodim vso noč, bom doma v prvih jutranjih urah. Pri očetu in materi. Potem moram najti Milko!«

Oblekel je belo haljo, se zavil v šal, na noge je nataknil smuči in oprtal brzostrelko.

Nebo je bilo oblačno, brez zvezd, noč tiha in spokojna. Samo je nataknil smuči in se odpeljal po klancu v noč. Nikomur ni povedal, da odhaja domov. Smučal je po parobkih host, postajal ob sumljivih zvokih. Po dolinah so bile vasi, oddaleč je bilo videti za silo razsvetljena okna, ki so počasi ugašala. V ozki dolinici se je odpočil. Potem je zadel smuči na ramo, s palicami pa si je pomagal po strmem bregu. Tako je bilo povsod, koder je bilo prenavkreber.

Ura je bila čez polnoč, ko je spet počival. V vasi na levi je zateglo lajal pes. Nekoliko svetleje je bilo, morda je za oblaki vzšla luna. Naglo se je spustil po strmini, ki je bila kakor list papirja. Nekje sredi mu je zmanjkalo tal in je padel. A se je pobral in hitel navzdol, da ga kdo ne opazi. Tedaj je zaslišal od konca vasi vpitje:

»Tovariš, stoj! Stoj!«

»Stoj!« je odmeval klic. Samo se je pripognil, da bi odpel smuči in stekel v hosto. Tedaj je počilo. Enkrat samkrat.

Omahnil je v sneg z odpeto smučjo. Topla kri se mu je ustavljala za pasom, nekje je slišal nerazločne korake. Potem je zatisnil oči. Samo je umrl. Krogla mu je prebila srce.

Komunist, ki je bil prvi pri njemu, je vprašal:

»Si še živ?« Nobenega odgovora ni bilo. Pes je lajal v vasi.

»Da bo bolj gotovo,« se je zarežal in ga še enkrat ustrelil v glavo. Potem mu je odnesel smuči in sezul čevlje. Ko se je zopet vrnil, mu je izvlekel denarnico. Drugi je vzel uro, tretji belo haljo. Tako so si razdelili skoraj vse, vse. Zjutraj, ko se je po tisti stezi premikala brigada, je tovarišica Matilda še enkrat sunila njegovo truplo in strupeno dejala:

»Vidite, to je tisti Gregorčev!«

Samo je ležal v snegu. Vsak od komunistov se je ozrl nauj in pljunil ali se zarežal. Zadnji ga je še enkrat obrnil, če bi bilo še kaj za odnesti. Ničesar več ni bilo. Potlej so ga pustili.

Proti mraku so ga ljudje odnesli na nosilnici v cerkev in v mrtvašnico. Drugi dan je bil pogreb. Čisto preprost, kratek pokop. Sama so zagrebli z na pol zmrznjeno zemljo. Ko je zapadel nov sneg, je njegov grob izravnal z drugimi. Čez dva dni je cerkovnik prinesel preprost lesen križec z leseno tablico: »Tu počiva Samo Gregorčev.« Eden od vaških terencev si ni dal kaj, da ga ne bi podrl v sneg.

Čez mesec dni sta zvedela oče in mati, da so jima edinega sina ustrelili. Mati se je tedaj sesedla in obležala, oče pa je začel jokati. Potem pa še mati. Čez tri dni se je vrnila Milka iz kazenskega bataljona. Komisar je dejal, da je amnestirana. Hišo je našla požgano, črni, ožgani tramovi so zijali izpod snega, koder je bilo raztreseno vse polno razbite opeke. Hudo se ji je strilo pri srcu. Počasi je odšla v dolino, k botri Katri, kjer je našla očeta in mater.

Nemo so se pozdravili. Jok je napolnil hišo.

»Ne jokajte, vse bo še dobro, samo da se vrne Samo,« je tolažila starše in se komaj vzdrževala solz. Potem ko je zvedela,

kako je bilo z bratom, je tudi sama planila v jok. Tudi Katra je jokala.

Ko je nekoliko odlezel sneg, je šla Milka v grapo in poiskala pod skalami telohovega popja in borovih vejic. Drugi dan se je odpravila na pot, na grob brata Sama.

Crno oblečena, v materini ruti in raztrganih čevljih je gazila po poti. Popoldne se je zglasila v farovžu. Cerkovnik ji je šel pokazat, kje so pokopali brata. Križec s tablico s Samovim imenom je ležal v blatu. Milka se je sklonila, položila šopek teloha h križu, zraven pa je zataknila temnih borovih vejic. Spet je pričela jokati. Tako še nikdar.

Sonce je gorko pripekalo, da se je talil sneg in umazana voda je odtekala po poti, po stopnicah in dalje po hribu. V cipresi, ki je stala sredi pokopališča, so čivkali ščinkavci. Milka pa je jokala.

»Samo, Samo, ti si padel za nas, za nas vse! Za domovino!...« Spet so ji solze zamašile grlo. Ko se je izjokala, je poljubila križec in počasi odšla mimo cerkve nazaj domov. Spet se je spotoma ustavila na pogorišču, da bi poiskala nekaj, kar bi jo spominjalo na brata.

Prevrčala je razbite predale in prelagala opeko. Nič ni našla. Vse je zgorelo, niti slike nima njegove. Do trde noči je brskala, a je nazadnje odšla s premrlimi rokami. Odšla je navzdol, majhna, sklonjena in utrujena, k materi in očetu, da jima pove, kje leži dragi, edini sin, ki je padel za domovino.

Vojni poročevalec L. Potokar.

Kako sem čakala...

Pred tremi leti sem se poročila. Ker je življenje v Ljubljani bilo drago in le skromni dohodki, sva sklenila z možem, da se preseliva na Dolenjsko.

Tam nekje pri Stični, v mali vasi sva vzela v najem malo skromno hišico z nekaj vrta. Ker sva bila še mlada novoporočena, nama je bil ta koticček kar všeč in živela sva sama nemoteno. Medeni tedni so potekali v tihih srečih. Delo sva si sporazumno oddelila in tako sva živela vso zimo do pozne pomladi.

Razen enega vaščana, ki nama je dajal mleko na odkup, nisva sklenila znanstva z nikomer. Srčevali smo se največ v nedeljo po maši in se le pozdravljali.

Prišlo je poletje in z njim tople, soparne noči. Delo je bilo večinoma usmerjeno v naravi in tudi midva sva se največ mudila na vrtu, ki sva ga skrbno obdelala. Ljudje, ki so hodili mimo, so naju ogovarjali in napeljavali pogovor, a midva sva bila kratka ter skopa v besedah. Čudno so naju gledali, kot da sva prikazni.

Neko jutro, ko sem prišla k sosedu po mleko, me nagovori gospodinja:

»No, mlada gospa, kako pa vam poletje ugaja pri nas?« —

»O da! Ugaja mi, hvala!« — »Kaj pa vaš gospod delajo ves dan, da jih ni nič k nam v vas?« je vpraševala naprej. »Veste, on je vedno zaposlen. Seka drva ali kaj popravlja itd.« ji zadoščujem vprašanje, primem lonec z mlekom, pozdravim in odidem. Gospo-

dinja prihiti za menoj: »Kaj mislite, kdaj bo konec vojne,« je znova začela vpraševati. Skomizgnila sem z rameni in odhajajoča dejala: »Ne vem! To je v božjih rokah. Zbogom!« Ko sem se vrnila k možu in mu o tem pripovedovala, me je posvaril, naj se ne spuščam v razgovore z domačini. Zdeli so se mu sumljivi. Tisti dan o tem nisva več govorila.

Drugi dan zjutraj sem vstala in šla v drvarnico po nekaj tresak za štedilnik. Sredi ceste sem zagledala do tedaj meni neznanega človeka, ki je bil prej prikazen kot kaj drugega. Na sebi je imel vojaško obleko, škornje, ogrnjen v dolgo črno pelerino, na glavi čepico s tremi roglji in rdečo zvezdo. Da sem si ga lahko bolje ogledala, sem obotavljaje lomila treske, katerih šum je opozoril neznanca name. Ozrl se je in nato spet naprej govoril. Ko je pokazal z roko v smeri proti gozdu nad našo vasjo, se mu je nekoliko odgrnila pelerina, da sem razločno videla ob pasu obešeno ročno bombo in bajonet. Prav hitro sem stekla v hišo k možu. Prebledela sem in se prestrašila.

Ni mi verjel. Dejal je, da je bil najbrž italijanski vojak, pa da sem ga v domišljiji zamenjala s hostarjem-partizanom, o katerih se je tisti čas že nekaj slišalo, da napadajo vlake, ubijajo ljudi itd. Mož me je hotel prepričati, a jaz se nisem umirila.

Čez nekaj dni je sam doživel isto, samo da je on srečal večjo tako skupino, ko se je vračal iz fare, kjer se je mudil v trgovini

z nakupovanjem živil. Tega srečanja mi ni zamolčal in priznal mi je, da tudi on občuti nek strah pred njimi. Odsihmal so ti ljudje pogosto prihajali v našo vas največ ponoči. Psi so lajali vse noči, da nisva mogla spati.

Pomnim še, da sem se neke noči zbudila. Ne vem, koliko je bila ura. Po vasi se je razlegalo petje »Nabrusimo kose...«. »...Hostarji,« se mi je posvetilo v glavi. Začutila sem toplo roko svojega moža, ki je neslišno zdrsula z odeje na moje lice: »Marija, ali slišiš?« Tudi on ni spal. »Slišim, Tinko!« sem komaj slišno odvrnila. »Strah me je!« Da res, strah me je bilo, kurja polt me je oblivala in dah mi je zastajal. Leže, z odprtimi očmi sva prisluhnila v noč... Kmalu so pesem odpeli... smeh, tudi ženskih grl, govorjenje, koraki odhajajočih, nakar je vse utihnilo. Le kdaj pa kdaj je zabevskal pes na vasi, potem se je vse pogreznilo v spanje.

Kot po navadi sem drugo jutro šla po mleko k sosedu ter sem gospodinjco vprašala kar naravnost: »Ali ste slišali, kaj je bilo ponoči?« Namesto odgovora mi je začela pripovedovati, da so prišli fantje in moške, dohtarji, uradniki, krojači, peki itd. po okrepčila, ker gredo te dni na velik pohod proti Dobrépolju. Tam bodo premagali italijansko vojsko, nas osvobodili in ne vem, kaj še vse.

Preden sem odšla, mi je stisnila v roko tiskovino — Poročevalca — in mi priporočila, naj preberem in tudi mož naj bere. Izročila sem možu tiskovino, ki jo je prebral in mi naročil, naj jo takoj vrnem.

To pot sem šla zadujkrat po mleko in odslej je ta pot bila moževa. Bal se je zame.

Potekali so dnevi. Zveza z Ljubljano je bila prekinjena. Komunisti so zavzeli nekaj okoliških krajev. Svobodno so se kretali iz vasi v vas, celo z avtomobilom in motorji so se vozili. Moj mož je zmajal z glavo. Kaj bo iz tega?

Nekega dne sva slučajno zvedela, da so »likvidirali« neko poštno uradnico in pismonošo. To se je dogajalo vedno pogosteje. Ker so morali štediti s strelivom, so svoje žrtve začeli kar pobijati s koli ali klati.

Mobilizirali so vse od kraja. Hočeš, nočeš, moraš, rabimo ljudi! Kdor ni sam prostovoljno dal živca, so mu ga kratko in malo vzeli — rekvirirali. Sredi teh grozot in hudobij sva morala čakati, kdaj pridejo nad naju. Kmalu sva spoznala toliko opevano svobodo.

Nisva dolgo čakala. Spominjam se; bilo je v ponedeljek, ko so stopili v hišo štirje moške, oboroženi do zob. Pozdravijo naju s pestjo ob puški, rekoč: »Smrt fašizmu!« Ne vem, ali sva odzdravila. Začudena sva vstala od mize in jim stopila naproti. Moj mož je vlijudno vprašal: »Izvolite? Zelite?« Eden izmed njih izpregovori: »Tovariši, prišli smo po tebe, po naređenju tovariša politkomisarja.« Mož se je zdrznil, me pogledal, šel v spalnico po suknjo in se vrnil dejaje: »Pa pojdimo.«

»Kam, Tinko?« Skočila sem k njemu in ga zadržala. »Nič se ne boji! Takoj se vrnem,« me je potolažil in zaprl vrata za seboj. Vrnil se je čez deset minut. Bil je blede, skušal se je smehljati, a se ni mogel. »Mobiliziran sem. Iti moram. Osupnjena sem stala pred njim: »Ne šali se! Nikamor ne boš šel. Sama vendar ne bom ostala med tujimi ljudmi. Mama iz Ljubljane tudi ne more k meni, jaz pa k njej ne, ko smo pa blokirani.« Skušala sem mu dopovedati, kar je revež sam dobro vedel. Med tem, ko sem ihtela, je on molče slekel obleko, oblekel slabšo in vzel za s seboj najnujnejše. Stisnil mi je roko in s tresočim glasom naročal to in ono.

V grlu me je stiskalo. Rada bi zavpila, a ust nisem mogla odpreti. Skozi solze sem videla njegovo blede obličje, občutila sem njegov boj z notranjostjo.

Poljub in šel je skozi vrata. Bil je že na cesti, ko sem stekla za njim, da ga še enkrat vidim.

Moštvo mobilizirancev in »partizanov« se je pripravljalo na odhod. Oboroženi, neoboroženi, civilisti, uniformirani vse vprek. Domačini so stali ob cesti in zrlji na »vojsko«. Jaz sem stala sama in gledala le svojega moža, ki je bil v vrsti poleg drugih. Ceta je krenila naprej po cesti, neznano kam in med njimi moj ljubljani mož Tinko.

Opotekaje sem šla v hišo in padla na kolena pred razpelom, ki je viselo v kotu sobe: »Vsemogočni, ne dopusti, da se mu kaj žalega pripeti. Vrne mi ga! Oče naš...«

Minili so dnevi. Četrty dan proti večeru je nekdo potrkal na vrata. Skočila sem in odklenila: »O Križani, moj mož!« Padla sem v njegov objem. Vrnil se je, zdrav, nekoliko blede in kosmat. Imel je na rami puško, ki jo je takoj odložil v kot. Opozoril me je, naj ne bom glasna, ker je ušel. Ni se vrnil, da bi ostal — ne — vrnil se je, da me je opozoril in mi naročil, da naj nemudoma zapustim vas in se odpeljem v Ljubljano. Vse je preračunal, kako in kaj, le izvršiti je bilo še treba. Prosil me je, naj zdržim in naj ne klonim. Tudi svoj beg je imel že zasnovan. To svidenje je trajalo le dobrih pet minut, nato sva se ponovno ločila.

Drugi dan po tem svidenju sem ob štirih zjutraj zaklenila hišo in se s koyčegi odpravila na dolgo pot proti postaji. Kot v sanjah sem prispela v Ljubljano.

Zagledala sem ljubljeno mamo, ki je presenečeno vzkliknila: »Nesrečni otrok, kaj je s tabo?« Se toplote njenega telesa se spomnim, kako me je stisnila na svoje srce. »Mama, mama...«

Izčrpana od napora in skrbi sem živela v Ljubljani ob svoji skrbeči mami in čakala glasu o svojem možu. Ali je srečno ušel? Ali so ga zasačili na begu?

Minil je mesec, dva. Nekega dne je neki gospod prinesel majhen listič. Poslal ga je bil moj mož iz ljubljanske kasarne, kjer je bil že poldrugi mesec zaprt. Dva meseca nisva vedela eden za drugega. Dva dolga meseca sem čakala v strahu in trepetu. Končno sem izvedela, kako in kaj je z njim. Brž sem odhitela na poveljstvo ter izprosila dovoljenje za razgovor z možem. Dvajset minut so mi dovolili.

Nisva se znašla, ko sva tesno objeta gledala drug drugemu v oči. Nisva se vprašala, kako sva tako srečno ušla. Glavno, da sva bila zopet skupaj. Kot hip je minilo dvajset minut in zopet sva se ločila. Tiste dni sem mnogo prehodila od komande do komande, da izprosim svobodo za svojega Tinkota. A zaman. Poslali so ga v internacijo v Gonars. Tako daleč stran od mene je zopet moral. Zopet sem čakala in čakala. Zopet sama...

Blížal se je božič. Mnogo sem molila tisti čas. Ni bilo zastoj. Nekaj dni pred božičem sem ga imela nazaj. Nepopisna sreča je zavladata pri nas. Bil je res srečen božič — presrečen. Sklenila sva, da se odslej ne ločiva več, naj pride, kar hoče. Živel sva v zadovoljstvu, čeprav skromno. Prišla je pomlad in privoščila sva si nekaj lepih sprehodov. Bilo je lepo, tako lepo, kot sem si vedno želela. Meseca maja je odpotovala mama v Dalmacijo, mirna in zadovoljna, saj je naju preskrbela in zapustila zdrava, nič hudega sluteč. Morala je k svoji hčerki — moji sestri — ker jo je ta potrebovala. Pričakovala je dete. Preden je odšla, naju je blagoslovila. Usoda se je znova začela poigravati. Ni minilo nekaj dni po odhodu moje mame, je že moj mož moral na pot. Ne zato, ker je moral, ampak zato, ker je hotel. Klic ranjene in oskrunjene domovine ga je zval med protikomunistične borce. Ne da bi se maščeval zase, zame — ne. Braniti je bilo treba druge mnoge, ki jim je pretila nevarnost. Pogumen, močan ter dobro opremljen za teren me je smehljaje zapustil. Ponosna sem stala ob oknu ter zrla za njim, ko je odhajal. »Bog te blagoslovi in očuvaj — dragi!«

Zopet sama, sama. Ali moram zopet čakati? Kako dolgo?

Tedensko sem prejemala njegova sporočila. Vedno je kaj priložil. Podobico, nageljček, poljsko cvetlico itd. Vedno je pisal veselo in hrepeneče. Nikdar ni tožil, le bodril me je. Vztrajno sem čakala.

Minil je junij, julij, avgust. Čudno se mi je zdelo. Ali ne dobi dopusta? Dolžnost je prva in ta je bila njemu sveta. Borbenega mesta ni smel zapustiti. Pot je dolga in nevarna do Ljubljane. Vedel je, da sem pri dobrih ljudeh in preskrbljena. Vedno sem upala, da se bova videla kmalu. Čakala sem, hrepeneča.

8. september 1945.

Nepozaben dan zame in za vse Slovence. Kako usodepoln je! Ta dan sem prejela njegovo pismo. Bilo je tako lepo, polno hrepenečenja in ljubezni. Priložena je bila svetinjica Matere božje, ki jo je prejel pri sv. obhajilu tam nekje na Dolenjskem.

V Ljubljani je bilo te dni vse zmedeno in razburjeno. Znanci so me srečavali. Pripovedovali so to in ono. Zbegana sem sklenila, da ne bom hodila od doma. Boji so! Trdi boji! Ne bodo vzdržali! Savočiji pomagajo komunistom! Kdo bo šel na pomoč našim fantom? Kako jim naj pomagamo? Minil je tudi september in oktober. Čakala sem, čakala... Nobenih vesti, ne glasu o njem. Kje je moj mož? Kje je Tinko? Kaj je z njim? Kje je? Kdo ve? Na vsa ta vprašanja so bila vsa usta nema.

11. november 1945. Njegov rojstni dan. God sv. Martina. Slučajno sem šla v mesto, da kupim neko stvar, ko zagledam pred neko šolo precejšno množico. Fantje so prišli. Iz Kočevja, Turjaka, Grčaric...

Prerinem se med množico in vprašala sem prvega borca, na katerega sem naletela. »Ali je ta in ta med vami?« Ni mi vedel povedati. Rekel je le, da ob petih popoldne pride druga skupina, to so borci iz Grčaric...

Kri mi je šinila v glavo. Stekla sem vsa v ognju v najbližjo cvetličarno, da kupim cvetje za možička, ki bo še danes v mojem objemu. Doma sem vse lepo uredila za sprejem moža. Nisem strpela doma do pete ure, ampak sem že ob štirih šla pred šolo, kjer so še vedno stali ljudje in povpraševali za svojimi.

Iz šole je prišel mlad fant, suh in blede. Na obrazu se mu je poznalo, da je mnogo prestal. K njemu sem se napotila in ga nagovorila: »Ali je z vami prišel ta in ta iz Grčaric?« Pogledal me je in zadelo se mi je, da je še bolj prebledel. S strnim glasom je izdaval: »Gospa, jaz sem vas takoj spoznal. Vi ste Tinotova žena.« »Da, in?« sem silila vanj. »Bolje bo, če vam povem odkrito. Tine je bil ustreljen.« Zgubila sem tla pod nogami. Tema mi je legla na oči, usta so se mi odprla, iz dna duše sem kriknila: »Moj Tinko!«

Zopet sama... Ali naj še čakam?

Danes znova preživljam vse gorje. Znova so se odprle še ne zaceljene rane. Sočustvujem s tistimi ženami, ki so prestale isto gorje, morda še z več otroki, ki ne bodo poznali svojega očeta-junaka, ki je moral dati svoje mlado in drago življenje na oltar domovine, zadet od bratske roke.

Ne vem, kje je njegov grob, a prepričana sem, da bi ga spoznala med tisočeri, čeprav okostinjaki, zvezanimi z žico na rokah in nogah. Srce bi mi dalo vedeti, kdo je on. Ko bom stala ob njegovem truplu, bom lahko zopet rekla: »Tinko, spet sva se našla. Sedaj se ne boš več ločil od mene.« Čutim, da me spremlja njegov duh in me čuva. Sedaj mi ga ne more nihče več vzeti. Za spomin nanj hranim še svetinjico od sv. obhajila in sliko Zvonovi iz Grčaric, ki nič več ne zvonijo. Zopet sama...

B. Marija.

Ob devetih...

»Razumem, Janez,« je strumno odgovoril Tone in ga pozdravil po vseh predpisih.

»Ali veš, kam bomo šli? Gotovo proti Suhadolu.«

Janez je urno stopil naprej, da čimprej obvesti fante. Noč je bila precej temna, čeprav je bilo nebo jasno. Od vzhoda je ostro pihala burja in kakor divja zver tulila čez strehe in ob zidovih. Listje je že davno odpadlo, a kljub temu so se veje dreves močno upogibale. Drevo, ki je stalo pred delno zastrtim oknom, je loputalo z vejami po polknihi v nekem zaporedju, da se je zdelo, kakor da kdo signalizira. Sneg na robu Gorjancev se je belil in svetlikal zlasti ob robovih prostranih košenic. Na Boncu ali Ržišču je lajal pes in motil spokojno tišino doline.

»So že vsi tukaj?« je vprašal Janez, ki je bil določen za vodjo patrolje.

»Ne, nekaj jih še manjka. Takoj bodo tukaj.«

»U-ju-ju-uh,« je zavriskal Tonček, ki je tudi to pot začel kraval.

Veselo se je razlegel vrisk in odjeknil med zidove, da se je začul dvojen odmev.

»Fantje, zapojmo eno!«

Pa so začeli: »Dekle, daj mi rož rdečih.« Marijan naprej, Albin čez, ostali bas.

V zateglo zavijanje burje se je izlila pesem domobrancev, ki je kakor veselo življenje plavala po zraku in se širila v objem vse naše zemlje, naše slovenske domovine od Sotle do Soče.

»Mirno!« je poveljeval Janez. »Bodite previdni, pazite na odstojanje, pazljivo poslušajte povelja in piščalko.« To so bila zadnja navodila, nakar smo krenili: spredaj Jože z brzostrelko, drugi Bine, tretji Berto s kardušem, za njimi pa ostali. Se nekajkrat se je razlegel vrisk in se kot val razlegel med Krko in Gorjanci.

Previdno smo stopali ob robu ceste, pripravljeni vsak hip na srečanje s tolovaji. Oči so bile ostro uprte naprej, vse mišice na obrazu togo napete, v rokah bombe, pripravljene za met v hipu. Strojničarjem so se prsti kar lepili na hladnem železju. Noge karduša so zažvenketale pri slehernem koraku. Križem prsi so se fantom bliskali naboji kalibra sedem devet. Burja je nekoliko ponehala in povsod je vladala tišina. Kmalu smo se toliko ogreli, da nam je kri stopila v obraze. Izognili smo se vasi in šli v smeri levo od požganega gradu Vrhovo in krenili na pot, ki vodi na Jugorje. Hoja po gozdu je bila mučna zlasti zaradi strmega brega in goščave. Po obrazih so nas bile veje leščevja in kostanjevih grmov. Na vrhu smo se ustavili. Pot navkreber je vse tako močno razgrela, da smo bili vsi močno zasopljani in so nam kolena kar klecnila. Znoj nam je z obraza lil kar v sragah. Nad Prešekom je zaskovikala sova. Zateglo se je razlegel njen otožni vrisk po globeli in nad vrhovi. Zopet je bilo vse mirno. Le burja se je venomer, zdaj bolj zdaj manj, zaletavala in rezko piskala med drevjem. Komaj smo se oddahnili, nas je že zeblo.

»Oj ti soldaški stan,« se je šalil Andrejce in potihlo pel: Prešmentana pisarna, prešmentano pero...

»Fantje, gremo naprej!«

Spustili smo se v dolino, pa zopet v breg, dokler nismo prišli na dolnjo zdrzano gozdno stezo in jo mahnilo po njej. Zmrzlo listje je šumelo pod našimi nogami. Culi so se le neenakomerni koraki in polglasen žvenket orožja, ki se je zadevalo ob veje.

Nebo se je popolnoma zjasnilo. Nad Borštom se je lepo videl Veliki voz, na vzhodu pa Plejade. Zdelo se je, da nam zvezde veselo mežikajo: pa srečno, fantje!

Prišli smo nad vas. Vrsta se je ustavila, približali smo se robu gozda in prisluhnili. Vse tiho.

Kakšnih dve sto metrov pod nami je nekdo polglasno zakašljaj. Opazili smo stražarja, ki se je tiščal na vogalu poda. Tišina. Naredil je nekaj korakov. Mislili smo, da gre proti nam, a je šel klicat zameno.

»Ti, hudič, jaz ne bom stal tu celo noč. Naj vzame vrage tebe in ves štab. Če hočeš, pojdi, jaz sem se dovolj namrazil.«

Izginil je na pod, drugega stražarja pa ni bilo. Gosta meglena kopa se je začela razkopavati. Pred nami so zrasle najbližje hiše vasi. Levo in desno krilo sta se pomaknili naprej, sredina je ostala na položajih. Z leve strani so se približali podu še na nekaj metrov.

Drum! Tresk! Ciu, ciu, ciu!

Juriš! Hurà! U-ju-hu-hu!

»Predajte se! Obkoljeni ste!«

Zaropotale so strojnice. Karduš je zdrdral cel rafal: hrk-hr-r-r-r-rk. Vmes so piskale brzostrelke: trk-trk-trk. Pa zopet bombe.

»Roke kvišku!«

Ropotalo in hreščalo je po vsej vasi. Ostro streljanje se je mešalo z divjim vpitjem. Fantje so tekali sem ter tja kakor obsejeni. Borba je kmalu ponehala. Le na višini se je oglašal še tolovajski karduš. Pa je kaj hitro utihnil in jo potegnil v gozd brez strojnice. Ljudje so preplašeno gledali iz hiš in ko so spoznali, da je nevarnost minula, so prišli tudi ven, čeprav z največjim strahom.

Pavle je prignal tri mlade fante. Vsi trije so bili premočeni in izstradani.

»Od kod si?« je vprašal Janez enega izmed njih.

»Od Pilštajna,« mu je boječe odgovoril.

»Kako si pa zašel v to častito družbo narodnih osvobodilcev?«

Fant se je boječe ozrl po nas — nabrala se naš je precejšnja gruča — in začel pripovedovati:

»V septembru so me vzeli. Prišli so nekega dne in zahtevali, da moram z njimi ali pa me bodo ubili in požgali dom. Oče, ki je že star, jih je rotil za božjo voljo, pa ni nič pomagalo. »Pol ure imaš časa,« je zavpil nad mano eden izmed njih. Izgovarjal sem se, da moram živeti očeta in mater, da se bojim, kaj bodo naredili Nemci z domom, a ni nič pomagalo. Do zadnjega sem upal, da me bodo pustili, toda hipoma me pograbi eden za rokav: »Marš ven! Domov se boš vrnil pa po osvoboditvi. Stara, vidva pa bodita tiho, če ne vaju bomo pobili!« se je zadržal nad moimi starši. Dva meseca že tavam po slovenski zemlji, niti ene noči še nisem brez skrbi zaspal, niti enkrat se nisem še pošteno najedel, niti ene vesele ure doživel. Naredite z menoj kar hočete, slabše kakor mi je, mi ne more biti.«

Tone se je zazrl v kuštravo glavo mladega fanta. Oči so bile kakor dvoje ugaslih oglov, lica upadla, usta pol zaprta. Na hrbtu je imel na vrvi navežano vrečo. V vogalih sta bila dva drobna krompirčka, da mu vrv ni zdrsnila. Hlače je imel tako strzane, kakor bi vanj udarila strela. Na enem čevlju odtrgan podplat, drugega pa je imel povezanega z žico. Pred Tonetom se je vrstila nepregledna vrsta fantov in mož, iztrganih iz družin in domov, daleč od rodne grude, ki jih gonijo tolovaji po slovenski zemlji kakor klavno živino. Kako strašno je to! Tako se vendar ni še nikdar godilo na slovenskih tleh z našim dobrim ljudstvom.

»Da, to je najostudnejši zločin nad slovenskim narodom v vsej njegovi zgodovini,« je polglasno vzdihnil in se zazrl v ujetnike, ki so šli pred njim.

Jurečič J.

RAZDRTO RDEČE GNEZDO

Cas po božiču v letu Gospodovem tisočdevetstopenštiri-desetem.

Svet je oblečen v bel kožuh snega; sneži kar naprej neprenehoma; prostor je zožen na doklic človeka; obnebe je zavešeno v padajočem snegu kakor za belo, tiho se gibajočo tančico; za njo stoje predmeti, hladni, negibni, beli in nemi kakor mrliška telesa.

Visoki, mrzli hrbet hribovja se vleče od zahoda proti vzhodu; iz dalje se vidijo smreke kakor trde ščetine mrjasca; s sključenimi in zverženimi koreninami iščejo hrane med skalnatim kraškim svetom; sive čeri so podobne čekanom divjega prašiča. Pod grebenom na južno stran je plitva kotanjica, vsa porasla z mladim bukovičjem; med dvema vzporednima skalama, podobnima dvema režiloma ogromnih nožev, je razpeta ponjava iz jute, pod njo je skrit, za silo udoben brlog; bukovo mladovje zakriva vhodno vrzel vanj; iz vrha črne odprtine se kad kakor iz čedre, modrikasti stožec dima vstaja ravno in počasi med belimi progami snežink, kakor da ga nevidna teža tlači k tlom.

V brlogu med skalami je razprostrta slama; pri vходу prasketa ogenj; ob skali so prazne steklenice, nekaj parov mesenih klobas, poprtnik; okoli leže prevrnjene prazne steklenice, dišeče po žganju; dve puški ležita na sredi brloga, na nekakem hodniku, nabiti, pripravljeni za strel. Gnezdo je skrito, šotor sam poveznjen na skale med bukovo mladovje, da ga ne vidiš, dokler iščoča noga ne zadene obenj; na to stran je ob jasnem vremenu lep razgled po nižavi proti Lipljenam, Skocjanu in na Turjak, tako da more bistro oko razločiti vojaka na cesti; na drugo stran, če noga v nekaj korakih prekobali greben hriba, se vidi zveržena kača kočevske železniške proge pod hribom.

Rdeči rajonski obveščevalci bi si ne mogli izbrati boljšega in bolj varnega mesta. Vsi trije, Zajc, Zakrajšek in Podržaj, lenarijo že nekaj dni v brlogu. Zunaj sneži; hoja je bolj nevarna kot poletji zaradi izdajalskega gazu v snegu, ki ga pušča noga za seboj.

Kolovodja Zajc čepi ob ognju in prilaga dračja; Zakrajšek in Podržaj ležita pod kocami, da ju ne bi mrazilo. Zajc seže po steklenici, jo prinese k ustom in čuti, da je prazna; dvigne jo proti plamenu in se prepriča, da je prazna.

»Kaj sta že vse izpraznila?« se oglasi in ne da bi čakal odgovora, seže po drugi steklenici, ki leži prevrnjena zraven klobas. Ko spozna, da je tudi ta prazna, se razjezi:

»Lej jih, hudičev, vse sta izpraznila!«

»Kaj se boš ujedal!« se oglasi Zakrajšek izpod odeje. »Zrli smo vsi, pa tudi ti si že okajen. Zadnjič sem ga jaz priskrbel, zdaj pa pojdi ti ponj, jaz ne grem. Sneg je zaveznik belih, menda je zato bel, za nas pa predstavlja veliko nevarnost; saj prejemaš poročila, kako ti beli hudiči neprestano vohajo naokoli in čim

grše vreme je, rajši so zunaj. Če si zares žejen, si nasuj snega v lonec in skuhaj vode. Ze tvoja zadnja pot je napravila nevarno gaz; naša sreča je, da zdaj sneži in da bo zamelo gaz.«

»Kar pod odejo zlezi, tovariš Ivan,« mu svetuje Podržaj; »ne veš, kako prijetno se leži, kadar se ti možgani malo pozibavajo. Jutri pa sam stopim do prvih vaških bajt in povprašam, kako je kaj z naročenim žganjem. Za danes pa ga bo tudi zate zadosti. Kar sam s seboj sem zadovoljen, ko vidim, kako prijetno nam je: žganja, klobas, poprtnika, dela pa skoraj nobenega. Ko prejmeš poročilo, ga lepo prepíšeš in pošlješ naprej, dodaš nekaj svojega in delo je končano. Poglej tamle naše arhive, naše delo — za vsako vas in za vsako družino v njej vemo, kakšna je: ali je naša ali ni, ali le napol ali vsa, ali je iskrena ali se le hlina; kdo je med izdajalsko belo sodrgo prostovoljno ali primoran; koliko je naših ubežnikov in strahopetcev; koliko jih suženjsko lovi okupatorjeve drobtine — in tako dalje, fej, sama gadja zalega, ki bi jo zmečkal med prsti kakor črva. O prišla bo ura, ko bodo začeli delovati naši sezname, ko bo rdeča armada pridrvela k nam, hej, in ta čas bij, kolji, gazi, uničuj — to bo naš dan: dan zmage, dan našega obračuna in našega maščevanja! In ta dan ni več daleč, tovariša; slavna rdeča armada se približuje mejam Slovenije. Samo eno željo imam: da bi rdeča armada prehitela kapitalistično vojaško poplavo, naših zaveznikov, plutokratov in kapitalistov Angloameričanov!«

»Ne bodi črnogled, Frenk!« mu oporeka Zakrajšek. »Ali vidiš tovariša Stalina, kako dober ribič je, kako je vrgel mreže po vsej Evropi in kako se narodi, države, stranke in vlade lovijo vanjo? Nič se ne boj — Evropa je naša, oziroma bo popolnoma naša ob koncu te vojske; potem nekaj let miru kot priprava za nov spopad in sunek v novo vojsko — tokrat na zapadni svet, da izvedemo do kraja svetovno revolucijo in si podvržemo vso zemljo. To je ideja, to je naš namen, za katerega se je vredno boriti! Pomisli, zrušiti kapitalistični družbeni red, utopiti v krvi preživelo, izrojeno plutokratsko zalego in delavca, človeka iz dna, kakor je rekel Gorki, posaditi na prestol. Naj padajo milijoni, naj teče kri, naj se rušijo v prah mesta in vasi, naj pogine vse, kar ni naše in za nas, samo, da zmagamo mi, da zmaga naša misel in pripravimo človeštvu novi vek, vek sreče, sproščeni in popolnega razmaha, prostega vsakih čustvenih vezi in okovov, najbolj pa verskih strašil, ki stoje ob vsaki tvoji misli, besedi in dejanju kakor birič, ki kaže na ječo — pekel! Kako smo mogli biti tako omejeni, kako je moglo človeštvo toliko let tavati v temi, kako se ti suženjski predsodki še danes drže ljudi in kako malo, tovariša, poudarjem, malo jih je, ki razumejo nas in ki so nam res naklonjeni. Zato je treba vedno besede zavijati, ljudstvu ne smeš povedati resnice in na mitingih jim moraš povedati in celo pritrditi tudi marsikaj, kar se tebi gabi, da ne odbiješ množic... Včasih, ko sem sam, me kar zazebe, ko vidim, kako sem sam, pravzaprav, kako smo sami; kako ljudstvo naših dejanj ne razume in kako jih je strah krvi; kako javkanje je, če zadržiš kakega izdajalca ali trmastega hujskača, ki ti s svojo besedo in zgledom napravi več škode kakor oborožen spopad z izgubami... O poznam jih, kako jim iz oči kriči, da sem krvolok, ubijalec, samo reči si ne upajo. V matuški Sovjetiji pa je drugače — tam je nov red, nov človek, zato ponavljam venomer — Stalin, pregazi Evropo, pomandraj vse, kar se ti upira in stopi na naša tla, da tudi tu vstanemo iz skritih brlogov in obračunamo s starim svetom in starim človekom do konca!«

»Dobro znaš govoriti, tovariš Janez, čeprav nisi drgnil mestnih šolskih klopi kakor jaz,« ga pohvali tovariš Ivan, pokuka skozi

odprtino v sneženi prostor zunaj in zleze pod odejo. »Pozna se ti, da si veliko bral in da si inteligenten, pogumen si in vero imaš, vero v naše poslanstvo, to je glavno. Ker pa nismo na mitingu, pa si lahko povemo, da po eni strani res kaže, da bo Evropa kmalu boljševiska, po drugi pa spet ne. Razmere v Grčiji dajo meni mnogo misliti; prav tako pa tudi stanje v ostalih zasedenih državah na zapadu Evrope. Mi hočemo popolno oblast v roke, vidita pa sama, da tega zapadni plutokrati ne dadó; kako hočejo zvariti vse mogoče stranke v neko novo demokracijo in kako imajo naši vezane roke. Eno je biti navdušen, vnet, biti pri tem še malo okajen in dobro govoriti, drugo pa so dejanja in dnevna dogajanja, ki spreminjajo lice sveta. Včasih potegne sem čez Atlantik zelo zoprn veter. Tovariš Stalin se trudi na vse kriplje z vojaško močjo in diplomatsko spretnostjo, da bi kar najbolj preliščil zapadno kapitalistično politično in vojno vodstvo; rad bi ga prehitel, podprl svoje zahteve z ljudskimi množicami, ki ustvarjajo njegovo gibanje, vendar pa pravim, da za nas ni najbolje, ker se vojna zavlačuje. Priznati moramo, da je pri nas velik upad od lani; ljudje se nagibljejo na nasprotno stran, ki je čedalje bolj organizirana, in tudi tele, ki imamo tu napisane, da so naši — in pri tem je pokazal na kup beležnic, pisem in zapiskov nad svojo glavo — niso popolnoma naši; to se pravi, da nam bi tudi ti v času kake velike preizkušnje odpovedali ter uskočili v nasprotnikov tabor. Ali vesta, kdo je zares naš? Jaz sem stari partijec in poznam to stvar. Samo tisti, ki ima zaradi naše stvari toliko krvave roke, kakor pravijo oni, da bi v nasprotnikovem taboru izgubil glavo; samo tisti, za katerega ni več vrnitve in so mu zaprta vsa vrata.«

Ogenj na gorišču je pojemał. Začelo se je kaditi, moker ogorček je evilil in piskal, brlog je bil poln dima. Zadnje besede partijca Zajca so se vseh nekam čudno prijele in streznile navdušenja, ki je poprej vrelo iz ust. Priznanje, da jih je malo, zavest, ki je kot strašilo gnezdila v vsakem srcu, a si ni upala čez ustnice, je Zakrajška in Podržaja streznila.

Podržaj je vstal z ležišča, zmetal ogorke na žerjavico in določil suhega dračja, da je kmalu vzplapolal suličast plamen. Zrak je bil vlažen in prepojen z dimom in žganjem; ko je čepel in drezal z glavo pod ponjavo brloga, mu je dim silil v oči.

»Prekleti dim, ta hudič bi nas utegnil še izdati!«

Pomolil je glavo iz brloga, da bi videl, kako visoko seza stebriček dima, in kriknil: hkrati pa je zabrbrala brzostrelka in njegovo telo je padlo na obraz v sneg pri vходу; krogle so siknile v brlog, steklenica se je zdrobila, v ognju se je pokadilo; krogle, ki so zadele v skalo, so kakor okruški brez moči padle v slamo...

Zaje in Zakrajšek sta planila kakor bi ju vrgla eksplozija kvišku, bosa in razoglava, ne da bi pograbila puške, sta planila skozi odprtino in se razbežala po mladovju na levo in desno z bliskovito naglico. Slišala sta kakor v snu strele in krike napadalcev in bežala po globokem snegu kakor blazna. Zakrajšek je čutil bolečine v stegnu, toda napel je vse sile in tekel, tekel, butal z glavo v težke bele veje in kakor slep s snegom v obeh drvel skozi grmovje in preko skal na nasprotno stran hriba navzdol; kri pod njegovimi bosimi stopinjami v snegu pa je rdela kakor razmetane rdeče vrtnice...

Podnarednik, vodja svoje skupine, je prispel do podtemena Zajčjega hriba. V snegu je zasledil zameteno sled in hitel po njej na vse pretege; pod hribom, na zadnjem vzponu, je zapazil rahli, sinji stebriček dima. To je potrdilo njegovo domnevo in vero v dober uspeh današnjega nastopa. Ze ves dan od jutra so na nogah; sneg je visok in stopinja se globoko ugresa vanj; v kolenih in bokih čuti, kako ga je pot utrudila. Njegova skupina je nekaj korakov, za slab lučaj kamna, za njim. Cim višje je vrhu hriba, tem bolj je nestrpen in tem manj čuti svojo utrujenost.

Pred njim se pokaže za smrekami mala dolinica pod temenom hriba. Gosto bukovo mladovje je preraslo ostre čeri kraških skalnatih tal; modrikasti stebriček dima je vedno bližje pred njim. Dolinica je vsa bela od debele odeje snega, mladovje je pripognjeno k tlom — in glej, tam je črna odprtina, podobna pokoncu postavljeni zagozdi; pri njenem vrhu se dviga dim, sneg se topi od toplote; pod razpeto ponjavo, ki je debelo prekrita s snegom, se sliši šum, govorjenje, ki ga pa sneg ubija.

Podnarednik vidi, kako ogenj pri vrodu šotora vzplapolal in osvetli v mraku brloga čepčo človeško postavo. Noga mu zastane v snegu, dih pridrži in roki, ki sta držali pred seboj brzostrelko, samogibno dvigneta orožje više pred oči. Podnarednik se ozre okrog sebe; nestrpen je, rad bi pričakal svojo skupino, da bi obkolila brlog in da bi tako nihče ne mogel uiti, zakaj nagon mu pravi, da mora biti v brlogu več oseb. Sneg se usiplje vedno gosteje, molčanje prostora je čudovito mehko; čas se je nagnil v pozno popoldne. Prostor je vedno ožji in tišji, spokojen kakor priprte oči dremajočega dekleta; zrak je vlažen in gorak, debele snežinke umirajo kakor brezmadežni evetovi na njegovih razgretih rokah. Trenutki se raztegnejo v večnost, srce mu utriplje burno, obraz mu žari. Zadaj že sliši svoje, ki prihajajo, drsanje čevljev ob skale pod snegom, besedo, ki čedalje bolj trga tihoto. Rad bi, da bi jih zagledal in jim z roko dal znamenje; naj molče in obkolé kraj, toda človeška postava se je sklonila skozi odprtino brloga; kuštrava glava se je hotela zasukati navzgor za dimom pa se je nenadoma zaokrenila v smer, kjer je stal podnarednik, kakor da ga je njegova postava z nevidno silo pritegnila nase. Oči so se široko odprle, v njih je zabliskalo sovraštvo in groza; zverinski krik se je utrgal iz široko odprtih ust; to je bil krik živali, ki je zavohala smrtno nevarnost; planiti je hotela skoz vrzel vhoda, pa jo je v zaletu prestregel snop krogel iz brzostrelke. Podnarednik je čutil, kako mu je kazalec desne roke samogibno pritisnil sprožilno; videl je, kako je telo telebnilo naprej na zobe v zasneženo mladovje in kako je vrelo hropenje iz prsi v belo tihoto...

V tem so bili že njegovi fantje okoli njega. Skozi vrzel brloga sta se pognali dve bosni in golglavi postavi in v bliskovitem begu planili vsaka na drugo stran. Podnarednik je usajal drug okvir v brzostrelko, fantje pa so odprli ogenj na ubežna tolovaja. Eden izmed njiju je zakričal, toda kmalu je oba skrilo zasneženo vejevje drevja. Nekaj fantov se samogibno požene za njima...

Naš pohod na Hinje

»Ni treba!« kliče za njimi podnarednik. »Z one strani hriba navzgor prihaja poveljnik nadporočnik s svojo skupino. Ne bodo ušli, hrib je obkoljen; če boste tekli za njima, lahko pridrvite pod strel druge skupine. Kar vrnite se!«

Nekaj jih plane na napol podrti šotor; zadnji ubežnik je s sunkom glave zadel v ponjavo in razširil odprtino.

Tolovaj pred vhom je mrtev; sneg pod njim je rdeč od krvi. V brlogu plapola šibek ogenj in razsvetljuje temačen prostor. Domobranci podro streho, da se bolje razgledajo po njem; plen sestavljajo: dve puški, nekaj klobas, potic, prazne steklenice, nekaj odevi ter arhiv — sveženj zapiskov, seznamov, beležnic in pisem iz vse okolice. Rdeče niti se razpredajo daleč na vse strani, v vsako vas, vsaka družina in oseba ima svoje oznamnilo; tu je zaznamenovana njena aktivnost, njena zvestoba, njena izdajalskost, njega krivda in izrečena obsodba ali priznanje...

Zdajci se zaslišijo strelji pod vrhom hriba na nasprotni strani. Vsi vedo: ubežnika sta naletela na patrolo. Rafal je pretrgal tihoto, sliši se kričanje, ki ga duši sneženi prostor in usipajoči se sneg; molčanje, ki ga je razdelilo prasketanje strelcev, se spet strne kakor ob udarcu razdeljena voda.

Fantje so nestrpni in veseli; vedo: uspeh mora biti popoln; zbrani so okoli podnarednika in z občudovanjem zro vanj. Izprašujejo ga vse podrobnosti in žal jim je, da niso bili z njim — tako bi jim bili vsi trije živi padli v roke. Fantje ne morejo strpeti; razdele se in gredo po sledih bosih stopinj v globokem snegu.

Znova se zasliši rafal iz brzostrelke in posamezni poki iz pušk, ki se izgubé kakor kamni v globini molčanja.

Kmalu prispó še druge skupine. Zadnji pride poveljnik nadporočnik s svojo skupino. Molčec je in redkobeseden, resen kakor vedno; njegova postava, njegovo vedenje in njegova beseda uživajo ugled. Fantje njegove skupine hite praviti, kako sta ubežna tolovaja naletela prav na poveljnikovo skupino in kako je eden takoj padel pod strelji, zadnjega, partijca Zajca, pa so živega ujeli. Izpraševali so ga, kje je sosednji brlog, s katerim je moral imeti zveze in kamor je oddajal poročila. Rekel jim je bil, naj gredo za njim; ker ni tako daleč, jim ga bo pokazal; izkazalo pa se je, da je pri tem računal samo na beg, kajti zaradi svoje krvoločnosti ni mogel upati, da ne bi padel pod kroglo. Ker ni bil zvezan, je skočil in se zakadil po bregu navzdol in nato na stran, da bi prišel v mrtev vogal in da bi ga ne mogla doseči krogla; toda sneg je bil preglobok in domobranske noge niso bile še tako utrujene, da bi ga bile izgubile izpred oči. Rafal iz nadporočnikove brzostrelke ga je pokosil.

Nadporočnik je čestital podnaredniku zaradi uspešnega nastopa.

Sneži vedno močneje; nebo se je spustilo kakor vlažna mlečna oblačnica čisto nizko nad belo glavo hriba; pepel dogorelega dneva se vedno gosteje usiplje med snežinkami; pogled je vedno bolj skrčen, predmeti se umikajo v belkasto temo, blede in hladni kakor obrazi mrličev.

Zbrane domobranske skupine se raztegnejo v kolono po hribu navzdol; videti so kakor trak pretrganega rožnega venca, ki drsi po mehki belini navzdol po hribu v vas ter nato dalje, domov na postojanko. Izpod čepic jim žehti sopara znoja, stopinja jim je trudna od prestanega dnevnega napa, toda oči jim žare v navdušenju in iz ust se razlije ubrana pesem v belo molčanje zimskega večera.

Slovenska pesem, pesem vere v zmago pravice in poštenja!

Že zvečer, ko so prišli borci iz Lašč in Ribnice v Kočevje, smo vedeli, da se nekaj pripravlja. Vsi smo bili nestrpni in radovedni, kam pojdemo. S pesmijo na ustih smo se hitro odpravili spat. Toda dolgo nismo spali. Komaj je ura na zvoniku v Kočevju odbila polnoči, že je dežurni robantil po sobah in budil fante. Težko je bilo vstati iz gorke postelje in iti na mraz. Toda grela nas je vroča želja po boju. Kočevski domobranci so se prebudili hitro, kakor rožica zjutraj, ko jo obsije sonce. Kmalu je spet donela: »Prvi pa smo domobranci, naša četa se bori...« Črnogledi Jajčko je že skakal po postelji in zganjal burke. »Danes moram ujeti eno komisarko, da bo moja v nedeljo, ko pride k maši, ljubosumna.«

»Mitralsci po orožje in strelivo!« je pogledal skozi vrata kakor miš iz moke zaspani orožar Činžek. »Desetarji po hrano.« je vpil dežurni. Desetarji takoj ubogajo in že jih stoji cela vrsta pred nepremagljivimi magacinskimi vrati. Vsi tolčejo in razbijajo, toda brez uspeha. Miha ne sliši, noče slišati. Še en sunek, vrata se podajo: Miha plane pokonci. V naglici si je pozabil obleči hlače ter kar v »beli uniformi« deli hrano. Nato takoj spet odide spat.

Zvonec na hodniku zadoni. »Zbor« se razlega po hodniku glas našega »špisa«. Takoj so fantje pripravljani. Oblečeni so v bele plašče in oboroženi do zob. Ubogi titovci, ste si kaj dobro namazali ušive pete?

Poročnik pride. »V kolono naprej, tišina, odstojanje.« in že se vleče dolga kača iz Kočevja. Pod nogami škriplje sneg, nos zmrzuje, toda srce je gorko. »Kam neki gremo?« vpraša nekdo. »Saj je vseeno, samo da jih bo dosti, da ne bom zastonj vlekel kiše,« zamrmra Brko. Nato tišina. Pot se vleče, vleče. Zvezde zginjajo. Hodimo skozi prazne kočevske vasi, nikjer psa, ki bi zalajal. Vse tiho, vse mrtvo. Same ruševine. Na misel mi pride pesem: »Dežela ti slovenska, prelepa bila si nekdanj, dokler te ni obsegal ta partizanski raj...«

Na Plešu zvemo, da je na Hinjah sama komanda in da so v zasedi pod Hribom Mongoli. Previdno naprej. Ogibljemo se vsakega šuma. Toda že čuj: »Stoj!« mi pa samo »juriš, hura!« in že se je začela bitka. Ni dolgo in že se naša »Mačka« igra s »črno žolno«.

Prvo zasedo smo prebili. Nato smo se malo odpočili in pozatrkovali. Takoj po odmoru pa v strelce proti Hribu! Previdno smo se premikali naprej. Ta-pum, ta-pum, že so nas opazili, si mislim. Drrr-ta-ta-ta, sk, sk, so se zaslišale prve krogle. Na Hinjah so partizanke vpile: »Tito, Tito, Stalin, Stalin!« Kmalu jih boste dobile po Stalinu, samo pokažite malo svoje skuštrane butice.

»Fantje, naprej, hura!« zavpije mladi poročnik iz Lašč in že smo se zagnali naprej. Dolgi rafali naših strojníc so nam delali pot. Komunisti so streljali besno. Izdajalski savorci in mongolci nočejo stran. Bomo videli! Še en naskok in črni drdrač se obrne za 180 stopinj in strelja v pete bežečim badoljevcem. Kakor kepe snega padajo čez pokopališki zid pri cerkvi. Beli sneg postaja rdeč. Toda to nas ne moti, mi gremo naprej, dokler ne uničimo poslednjega komunističnega odpora.

Utrujeni se posedemo okoli cerkve, da se malo odpočijemo. Toda ne za dolgo. Že se oglašá pesem, vesela, fantovska. Ljudje nas gledajo in se čudijo, kako moremo peti. Toda naš poročnik jih hitro pouči, da domobranci nismo nikoli toliko utrujeni, da ne bi mogli zapeti naših pesmi.

»O, glej ga, Jajčko,« se obregnem, »kaj si tako dobre volje?«

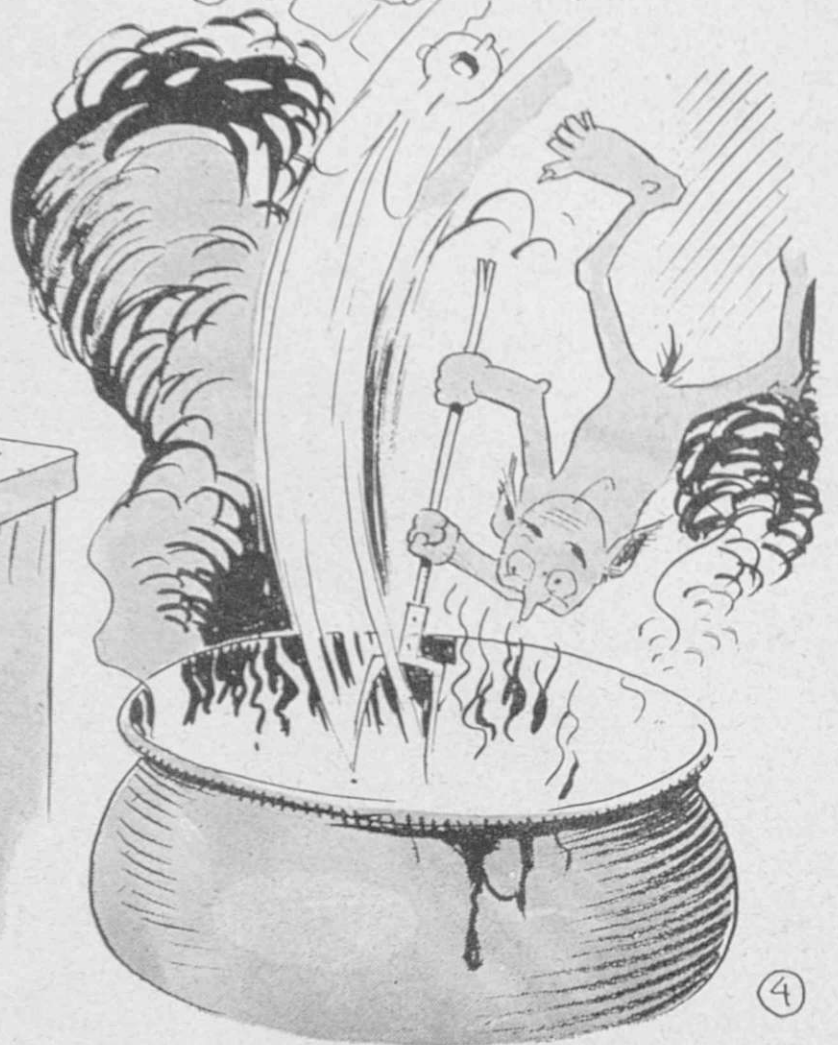
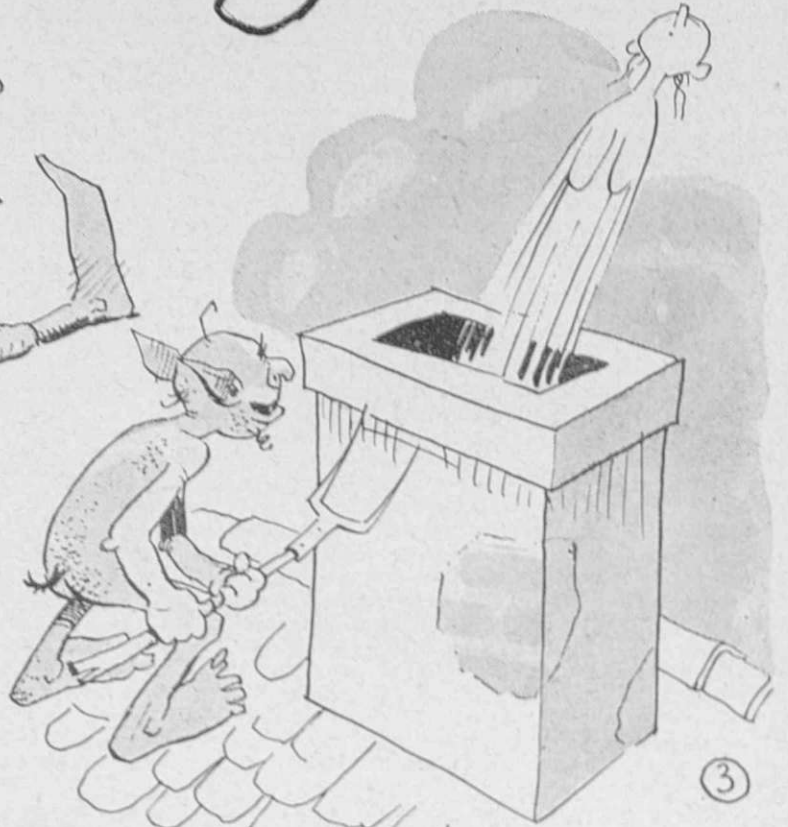
»Uboga tolovajka se mi je zasmilila, ko sem pomislil, kaj bi moja »pika« z njo naredila, če bi jo jaz pripeljal v Kočevje.«

Plen smo naložili na sani in se odpravili domov. Doma nas je sprejel očetovski glas našega poveljnika. V kuhinji je čakal na nas naš stari kuhar s toplim čajem. Okrepčani smo spet veselili polegli po gorkih sobah naše vojašnice.

Metod iz Kočevja.

Terpetua Plozžnik

UGANKE

Tako komunisti »gradijo«. Da so komunisti pravi mojstri v rušenju in požiganju kmečkih domov in cerkva, o tem smo vsi prepričani, saj ni skoraj vasi na naši lepi Dolenjski, ki ne bi nosila pečata komunističnega barbarstva. Da pa komunisti znajo tudi graditi, doslej še nismo slišali. Vendar so, kot posnemamo po »Slovenskem poročevalcu« z dne 20. dec. 1944, tudi pri njih osnovali »Odsek za gradnje«. Poslušajmo, kako »gradi« odsek za gradnje pri Okrožnem odboru OF Kočevje: »Naš odbor se je tudi v novembru ponajveč pečal z graditvijo zaprek po cestah in kolovozih, ki vodijo na osvobodeno ozemlje. Onesposobil je vsa javna poslopja, kot šole, župnišča in orožniške stanice v obmejnih krajih osvobodjenega ozemlja, ki bi se jih mogoče poslužiti okupator. Z bivših okupatorskih postojank je odstranil vse žične ovire, razušil utrdbe in vse pripravil za popolno uničenje, če bi se jih skušal okupator znova poslužiti. Res je, da to delo ne spada v »kompetenco« odseka za gradnje, toda s svojim delom kaže odsek zdravo samostojnost, prožnost in politično zavest v svoji iniciativi.»

Ti so jim najbolj na poti. — Tovariš sekretar Okrož. odbora OF Mokronog je na seji aktivistov priporočal, da zlasti razne »izdajalce v črni suknji« stalno razkrinkava pred narodom. — Stara stvar, da so jim naši duhovniki najbolj na poti.

»Uspešna mobilizacija naših aktivistov. »Slovenski poročevalec« z dne 20. decembra 1944 prinaša pod gornjim naslovom članek, v katerem proslavlja požrtvovalnost komunističnih terencev in zaščitnikov, češ da so se v velikem navdušenju in popolnoma prostovoljno odločili, da se tudi s puško v roki bore za »svobodo«. Naj navedemo nekaj odstavkov: »Samo Vipavska dolina je dala 800 mož. Iz Bele Krajine se jih je nabralo za celo brigado. Na Gorenjskem je uspela mobilizacija nad vse dobro. Naši ljudje so sprejeli odlok o mobilizaciji z globokim razumevanjem. — Glej, da me nadomestiš, boš pač morala še malo trdneje prijeti za delo, pa bo šlo, pravi aktivist svoji ženi. — In drugi: Vesel sem, da lahko primem za puško, saj sem že dve leti partizan. Doma bodo že brez nas opravili. Pojdimo naproti Rdeči Armadi in skupaj z njo se povrnemo kot zmagovalci in bomo mirno nadaljevali začeto delo... Tako torej komunistično glasilo slavi »požrtvovalnost« aktivistov, češ da so »prostovoljno« stopili v vrste rdečih borcev. Če pogledamo nekoliko v komunistične akte, bomo takoj spoznali, da ta mobilizacija ni bila prostovoljna. Komunistične tolpe imajo zaradi pogostih porazov ogromne izgube, zato potrebujejo novih borcev, da zamaše vrzeli, ki so nastale. Prej so se v takem primeru komunistični voditelji zatekli po pomoč k Stajercem, Gorenjcem ali Primorcem, ki komunističnih ciljev OF še niso do dobra poznali ter jih nekaj preslepili, druge pa prisilno mobilizirali, da so stopili v njih vrste. Danes tudi tega ni več. Stajerska, Gorenjska in Primorska so že izčrpane, vsakdo se je že moral odločiti ali za domobrance ali za komuniste. Preostali so edino še rdeči aktivisti. Ker so bili ti ljudje silno nedelavni, so jim zapretili z najhujšo kaznijo — mobilizacijo in jo v kratkem času tudi izvedli, na njihova mesta pa postavili žene in mladino.

Akcija proti Toplicam. 19. januarja. Ob 4 vstajanje. Vse mesto še sladko spi, ko že korakajo čete proti Brodu. 52.34. na čelu. Vse je veselo. Fantje so dobre volje. Mráz je. Pa kmalu je vsem toplo; hoja po globokem snegu naglo poganja kri po žilah.

Potok. Počivamo nekaj časa. Kmalu priropotajo za nami težki topovi, cela baterija. Bo se smejejo fantje, spet bo komunistem bežal.

Fantje, gremo! Oran že stopa z angleško brzostrelko na čelu kolone. Na tihem ga občudujem. Ze petkrat ranjen, pa vedno v prvih vrstah. Bome, res malo takih.

Razstojanje, tišina! Smo že globoko v osvobojenem ozemlju. Mitraljezci naprej, zaboji v municijo naprej, se glasijo povelja. Fantje že hitijo na čelo. Se nekaj metrov. Ze zavriska brzostrelka. Komunisti so ravno pobirali v Gradišču in Rumanji vasi živino za prevoz ne vem česa. Dva sta plačala z glavo svojo predrznost. Dosegli smo cilj. Fantje delajo zaklone. Sneg nalezava. Tišina motijo dolgi rafali iz strojnici. Pod kozolcem imajo fantje »žolno«. »Poglej, tolovaj!« »Kje?« »Aha, ga že vidim.« Drrrr... cel rafal. Pade. Vse tiho. Spet se premika. »Fantje, kdo gre, gremo pogledat, kaj je z njim.« »Jaz, jaz.« Vsi hočejo v patrolo. Komandir zbere fante. Ze tečejo po pobočju. Rdeči napada z bredu. Cistina. Krogle stikajo na gosto. »Mitraljezec kriji! Juriš!« Ze grmi cel rafal iz žolne. Tolovaj je za nekaj časa utihnil. Dosežejo ranjenca. Stajerc je, umira. Fantje se vrnejo.

Noč. Brez posebnih dogodkov. Zjutraj čakamo na povelje za odhod. Opazovalec, oblečen v snežni plašč, opreza po dolini. Sonce pošilja prve žarke. »Partizani!«, javlja opazovalec. Ze hitijo oficirji in vojakji na razgledne točke. »Res«, nad Podhodo in Meniško vasjo se pomikajo dolge kolone mul in partizanov. Radiotelegrafist že javlja artileriji. Se nekaj trenutkov — Flu, flu, že prižvižga prva granata. Zadržujemo dih. Do skrajnosti napeti gledamo siv dim, kraj, kjer se je razletela granata. Premizko. Sto metrov dalje. — Kratko povelje. — Znova sikne po zraku granata. Siv dim se dvigne tik kolone. Stirje topovi začno bruhati ogenj. »Odlično, točno v sredi!« Fantje vriskajo od veselja. »No, zdaj pa imajo 15. januar.« Fantje se šaljivo. Komunisti begajo po globokem snegu, mule se jim trgajo. Artilerija pa pošilja salvo za salvo in seje smrt med komuniste.

Domobrankska (6)
(Radoš)

D (9 - 4 + 16 + 5) + O (14 + 25 - 2 + 25 + 7 - 6 - 1 - 15) + M (13 + 2 - 6) + O (5 + 25) + B (6 + 4 + 17 + 11 + 14) + R (9 - 2 - 13 - 8) + A (14 + 25 + 19 + 5) + N (8 + 4 - 5 - 3 - 10 - 14 + 3) + E (4 + 9) + C (14 + 13 + 20 + 16 + 13 + 2) = ?

Saljivki (4)
(Radoš)

1. Katerih kosti ni imel Adam v raju?
2. Kateri koš nanese največ jaje v vojni za Ljubljano?

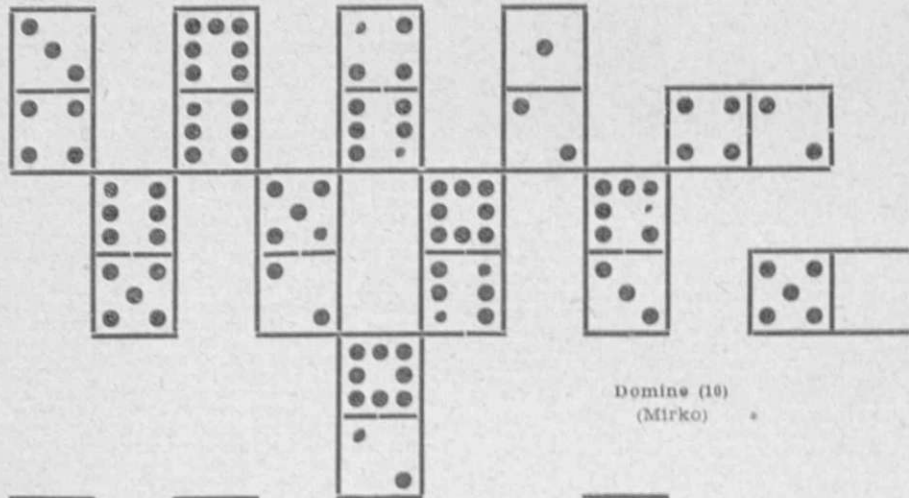
Rek (20)
(C & P)

MORED I
ETGOS I

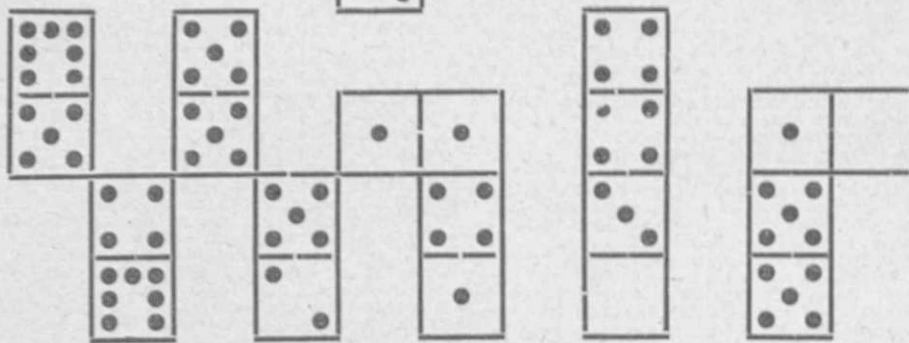
Dapolnilnica (10)
(C & P)

O P U P A K O P
• • • • •
I S O S I B A L
• • • • •
T M A K A L A N

Navpično besede, vodoravno pregovor!

Domine (10)
(Mirko)

Zastavljalci ugank, pošljite vse rokopise na naslov: Uredništvo ugank »Slovenskega domobranstva«, Rimska cesta 22, Ljubljana.

Rešitev ugank št. 12

Križanka

Vodoravno: 1. lastovica, 8. Barcelona, 15. salion, 16. talar, 17. M. M. = Miha Maleš, 19. Mal, 23. rak, 24. ki, 25. rubin, 27. bor, 29. Ufa, 31. Rab, 33. metan, 36. Maros, 37. galun, 39. palec, 40. Birma, 42. Re, 44. rje, 46. Tibet, 47. Rodan, 48. Jurč, 49. Ol, 59. Elida, 51. spi, 52. nit, 54. loj, 56. rt, 57. Tisa, 58. da, 59. Ink, 60. Ren, 61. pek, 63. Reval, 66. ali, 68. ak, 69. aja, 70. ona, 72. Teran, 73. ler, 75. Oka, 77. osa, 78. slina, 79. D. D. D., 80. sokol, 82. Aga, 83. Elija, 86. kurir, 88. omaka, 89. Mal, 90. nec, 92. Kemal, 94. diva, 95. bat, 97. lev, 99. Laba, 100. Gomora, 101. boji, 102. raj, 104. Epos, 106. Nagoja, 109. od, 110. la, 111. Rok, 112. no, 114. Eva, 115. Oblič, 117. tir, 118. set, 119. Trubar, 121. mu, 123. oven, 124. Lot, 126. et, 127. P. R., 129. osel, 130. Lena, 131. Kris, 132. romanisti, 135. otep, 137. Vega, 139. ar, 140. gusari, 141. kam, 142. Davos, 146. Ga, 147. Rim, 149. Ares, 151. Co, 152. topo, 153. Apis, 154. Amnion, 157. zefir, 158. ol, 160. klokan, 162. I. M. = Ivan Mestrovic, 163. Hag, 165. H. H., 166. sol, 168. I. K. = Ivan Keats, 169. hlór, 171. vino, 172. Odol, 174. onda, 176. Hollivood, 177. velika noč.

Navpično: 1. Lombardija, 2. S. S., 3. tam, 4. Olaf, 5. vol, 6. in, 7. A. A. = Anton Aškerc, 8. Bi, 9. rt, 10. car, 11. elan, 12. lak, 13. Or., 14. aritmetika, 18. Mirjana, 20. Polinez, 22. Malajec, 24. Kerč, 26. Noe, 27. bat, 28. rubin, 30. fa, 31. Rador, 32. Ben, 33. Mirta, 34. A. A. = agencija avala, 35. greda, 38. net, 39. pol, 40. Bur, 41. mlaka, 43. Ela, 45. Španija, 49. osa, 53. Verdi, 55. tarok, 61. ped, 62. kad, 64. ves, 67. lo, 69. as, 70. olka, 71. Ana, 74. Borel, 76. ag., 78. Slava, 80 a. Kuk, 81. Liman, 83. Emir, 84. Vatin, 85. Celebes,

87. Rabat, 88. Odol, 89. maj, 91. cepin, 93. Lagidi, 95. bokal, 96. Java, 98. vol, 100. gospodar, 101. bober, 102. re, 103. ja, 105. silos, 107. or, 108. anti-mon, 111. Rus, 113. Omega, 115. ovira, 116. čamac, 120. rop, 122. Una, 123. ora, 125. tarok, 126. etapa, 128. Atos, 130. Legnano, 132. rus, 133. ni, 134. skok, 135. ovi, 136. es, 138. Rif, 140. gel, 143. A(leksandar) P(uškin), 144. Om, 145. Ri, 147. re, 148. ml, 150. Rohde, 152. tokač, 154. Amol, 155. no, 156. Ohio, 159. Go, 161. Lido, 162. ilo, 164. god, 165. hov, 166. sli, 167. Loa, 169. H. H., 170. R. L., 171. V. V. = Valentin Vodnik, 173. ol, 175. N. N.

Stevilčnica

Srečno in veselo novo leto vsem reševalcem ugank. Ključ: čelo, gams, vrt, cink, uš.

Kaj je ta mož? Vojni kurat.

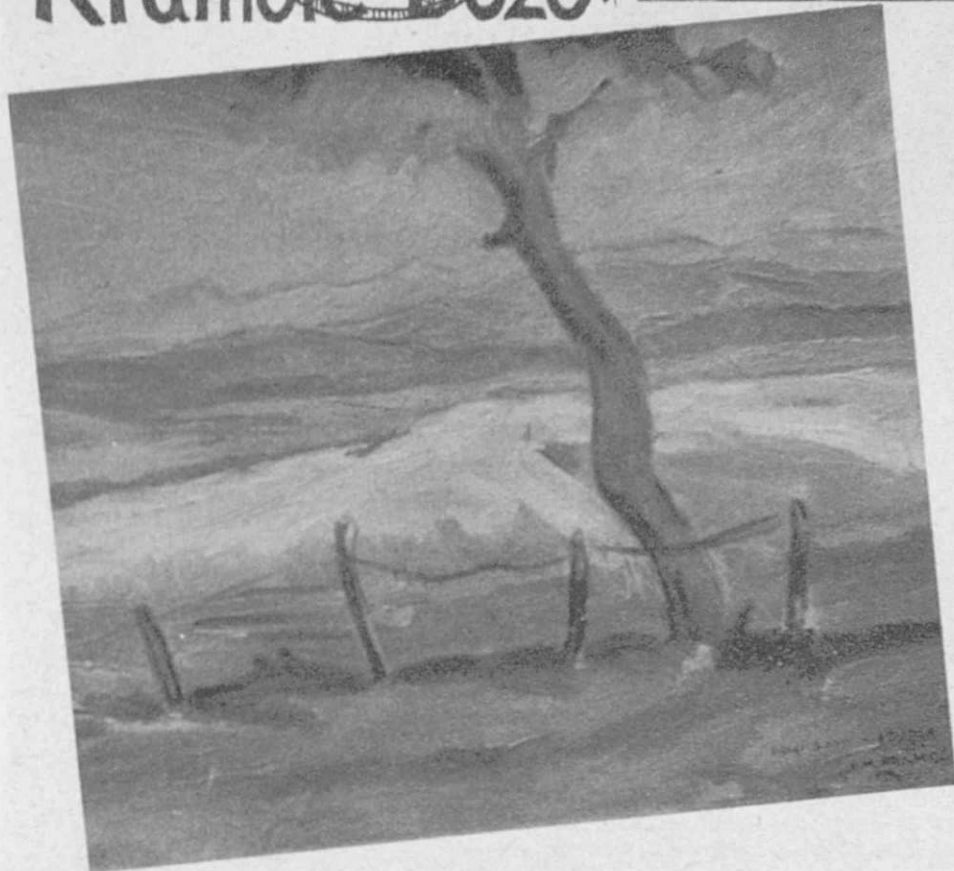
Z naše vasi Ni srca globokega, ni srca toplega, kot je globoko in toplo pri nas. (J. Pogačnik)

Pogovori z ugankarji

Radoš Martin: Tvoje nove pošiljke sem bil resnično vesel. Prijetna hvala zanj! Ker bi bilo reševanje z abecednim kvadratom za naše reševalce pretežko — že tako silno stokajo nad trdoto ugankarskega koticčka — zato Tvojih »ulomkov« za enkrat ne morem priobčiti. Ko bo pa zanimanje za uganke naraslo, bom ugankarjem postregel tudi s posebnostjo slovenske abecede — abecednim kvadratom. »Posetnico« morda ob drugi priliki. Njena rešitev je namreč preveč podobna rešitvi posetnice iz 12. št. Pošlji še kaj!

1. Mladi umetnik pri delu.
Der junge Künstler bei der Arbeit.

2. Dve krajini v olju.
Zwei Landschaften in Öl.

Iz našega naroda rastejo nove moči. 22 letni slikar Kramolec Božo se je z večletnim trudom in delom pripravil na čas, ko je pokazal svoj talent javnosti.

Aus unserem Volke erwachen neue junge Kräfte. Der 22 jährige Maler Kramolec Božo bereitete sich mit Mühe und Fleiß vor, um sein Talent der Öffentlichkeit zeigen zu können.

Domovina "Vas ne bo pozabila."

Die Heimat wird Euch
nicht vergessen.

1. V stekleni dvorani je bilo takrat še posebno pristrčno in lepo.
Im Glassalon herrschte eine festliche und fröhliche Stimmung.
2. Prezident je našel za vsakega toplo očetovsko besedo.
Der Präsident Gen. Rupnik hatte für jeden ein väterlich-freundliches Wort.

Gospa prezidentova Olga Rupnikova je v nedeljo 21. januarja priredila v stekleni dvorani vladne palače lep družaben popoldan. Okoli nje in odličnih gostov, med katerimi sta bila tudi prezident in generalni inspektor slovenskega domobranstva general Rupnik in odposlanec SS-Obergruppenführer General der Waffen-SS und Polizei, Sturmbannführer Bodo Gelzenleuchter, so se zbrali številni in zaslužni borci-invalidi in ranjenci. Člani državnega gledališča, domobranski orkester in posamezne pevske skupine so razveseljevali zbrane, gospa prezidentova pa je poskrbela, da so bili ranjenci obilno pogoščeni.

Zu Ehren der Verwundeten und Invaliden veranstaltete die Gemahlin des Präsidenten am 21. Jänner 1945 einen Gesellschaftsabend im Glassalon der Provinzialverwaltung. Außer dem Präsidenten General Rupnik war als Vertreter des Obergruppenführers General der Waffen-SS und Polizei Sturmbannführer

Gelzenleuchter anwesend, sowie zahlreiche bewährte Kämpfer, Invaliden und Verwundete. Mitglieder der Staats-Oper, die Landeswehrkapelle und Gesangsvereine unterhielten die Anwesenden mit ihren Darbietungen. Die Gemahlin des Präsidenten sorgte in liebevoller Weise für alle Verwundeten und Invaliden.

3. Gospa prezidentova je pozdravila.
Die Gemahlin des Präsidenten begrüßte die Verwundeten.
4. Ti so jih razvedrili.
Das waren die Freudenspender.

Vojna in naše žene

Der Krieg und unsere Frauen

1. Na poti na delo.
Auf dem Wege zur Arbeit.
2. Krepko je treba prijeti, da lopata zarije v zamrznjeno zemljo. To delo zahteva moško roko. Vendar stoji ob »možu« tudi žena.
Der gefrorene Boden verlangt eigentlich Männerhand. Aber auch hier steht die Frau ihren »Mann«.
3. Globlje je delo lažje.
In der Tiefe ist die Arbeit schon leichter.
4. Dračje in sneg pokrijeta končana dela.
Reisig und Schnee tarnen zum Schluß die Arbeit.

Foto Bevc

Vojna zahteva sodelovanje vseh moči in nihče ne more v teh velikih časih biti ob strani. Tudi naše žene so zgrabile za lopato, da služijo svoji domovini in s tem novi Evropi.

Der Krieg verlangt den Einsatz aller Kräfte und niemand kann in diesem großen Zeitgeschehen abseits stehen. Auch die Frauen unseres Volkes griffen zur Schaufel, um unserer Heimat und darüber hinaus dem neuen Europa zu dienen.

NAŠA mladiina V SNEGU

UNSERE JUGEND IM SCHNEE

Januarja se je pričel v Ljubljani smučarski tečaj srednješolcev pod vodstvom učiteljev za telesno vzgojo. Mladina je tako dobila priliko, da se vadi v tem lepem sportu.

Im Januar wurde in Laibach für die Mittelschüler ein Ski-Kursus unter Leitung bewährter Sportlehrer durchgeführt. Der studierenden Jugend soll hierbei die Schönheit des weißen Sportes vermittelt werden.

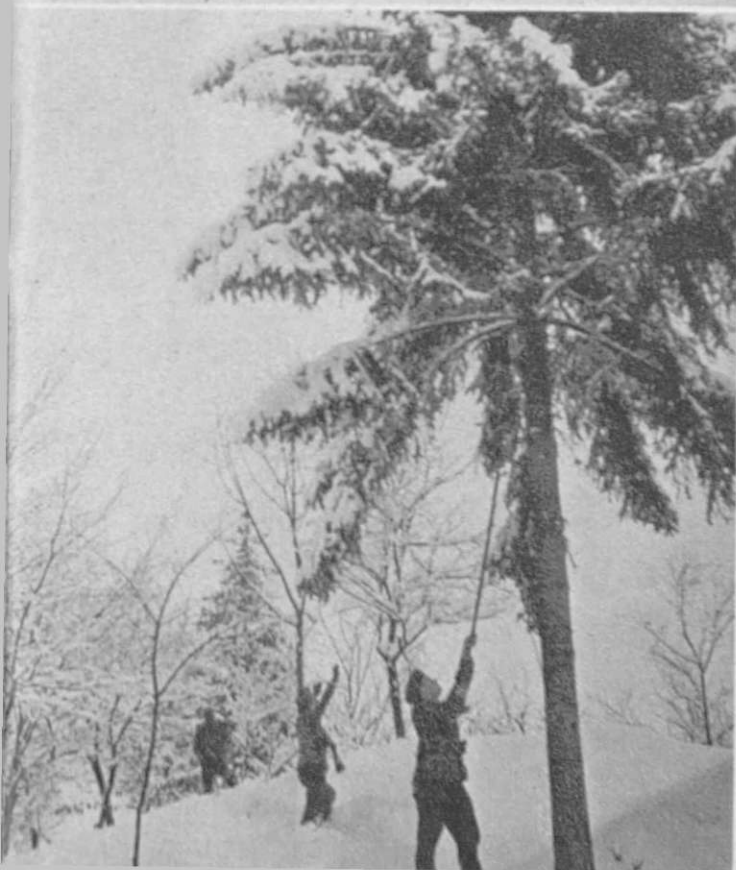
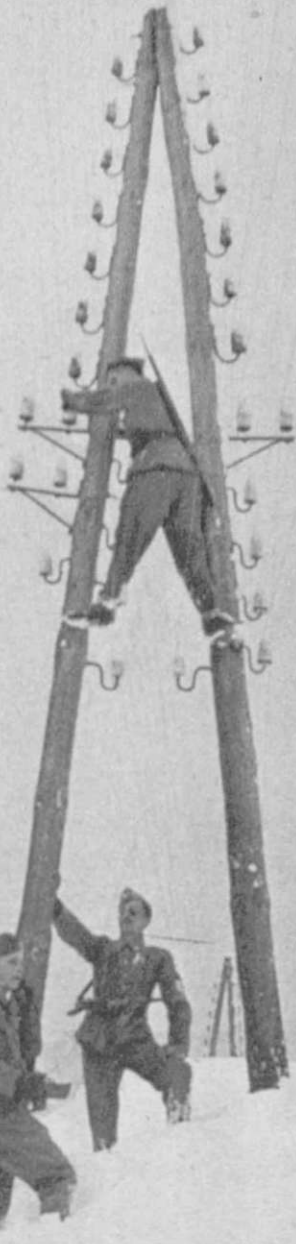

1. Mladi sportniki pri teoretičnem pouku.
Die jungen Sportler beim theoretischen Unterricht.
2. Vaja nudi že več razvedrila.
Die Praxis macht schon mehr Spaß.
3. Tudi za nastop navkreber je treba vaje.
Auch der Aufstieg will gelernt sein.
4. Smučanje je seveda višek.
Die Abfahrt aber ist der freudige Höhepunkt.
5. Tudi padci ne morejo pokvariti mladini veselja.
Selbst ein Sturz kann die Freude nicht mindern.

Telefonisti NA POLOŽAJU

TELEFONISTEN im EINSATZ

1. Na nove domobranske položaje je treba čimprej napeljati telefon. Telefonisti, ki vzpostavljajo zvezo, morajo na delo s puško in preobloženi s telefonskim materialom.
Die neuen Stützpunkte erhalten schnellstens Telefonverbindung.
2. Telefonska linija vodi po najkrajši poti do položaja.
Unter Ausnutzung aller Möglichkeiten wird die Leitung auf dem kürzesten Wege verlegt.
3. Žico napeljujejo po drevesih tako, da je čimbolj skrita tolovajskim očem.
Über Bäume und durch Sträucher führt die Leitung, dem Auge des Feindes verborgen.
4. Zveza je vzpostavljena. Domobranci že lahko kmalu sprejemajo povelja in dajejo poročila. Zasilna centrala je dobro skrita v samotni kotlinici.
Die Verbindung ist hergestellt. Und über die Zentrale gehen die Befehle an die Einheiten.

Foto Pavlovčič

